

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra statistiky

Bakalářská práce

Statistická analýza zahraničního obchodu České republiky s Ruskou federací

Alisa Dobriaeva

© 2020 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Alisa Dobriaeva

Ekonomika a management
Provoz a ekonomika

Název práce

Statistická analýza zahraničního obchodu České republiky s Ruskou federací

Název anglicky

Statistical analysis foreign trade of the Czech Republic with the Russian Federation

Cíle práce

Cílem práce je statistická analýza vývoje zahraničního obchodu České republiky s Ruskou federací na základě relevantních ukazatelů. Řešení bude hledat příčiny změn v komoditní struktuře vzájemného obchodu a hledat cesty možného rozvoje. Součástí řešení budou statistické prognózy vybraných ukazatelů.

Metodika

Podkladové údaje budou čerpány z databáze Českého statistického úřadu, z celní statistiky a jiných inter-notových zdrojů. Pro zpracování budou použity metody z oblasti indexní analýzy a časových řad.

Harmonogram:

Studium odborné literatury a odborných textů: 03/2019-09/2019

Předložení konečné podoby literární rešerše: 10/2019

Výběr a zpracování dat: 08/2019-01/2020

Předložení konečné podoby bakalářské práce: 15.2. 2020

Doporučený rozsah práce

30 – 50 stran

Klíčová slova

zahraniční obchod, import, export, obchodní bilance, clo, sankce, Ruská federace, Česká republika, zahraniční obchod, vývoz, dovoz, teritoriální struktura, komoditní struktura.

Doporučené zdroje informací

BRČÁK, J. – SEKERKA, B. *Makroekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-245-5.

FOJTÍKOVÁ, L. *Zahraničně obchodní politika ČR*. ISBN 978-80-7400-128-4.

HINDLS, R. *Statistika pro ekonomy*. Praha: Professional Publishing, 2007. ISBN 978-80-86946-43-6.

JUREČKA, V. *Makroekonomie*. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0251-8.

KAŠAPOV, T. *Česko-ruské obchodně-ekonomické vztahy*. Praha: PR-Aspekt Interna onal s.r.o., 2014. ISBN 978-80-904339-0-8.

MYANT, M R. *Tranzitivní ekonomiky: politická ekonomie Ruska, východní Evropy a střední Asie*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2268-4.

PROROK, V. *Rusko ve 21. stole*. Praha: Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-436-7.

SVATOŠ, M. *Zahraniční obchod: teorie a praxe*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2708-0.

SVATOŠOVÁ, L. – KÁBA, B. – ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA. *Statistika*. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2001. ISBN 80-213-0746-3.

VYKOUKAL, J., LITERA, B. a TEICHMAN, M. *Východ: vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944-1989*.

Praha: Kosmas, 2000.

Předběžný termín obhajoby

2020/21 ZS - PEF (únor 2021)

Vedoucí práce

doc. Ing. Marie Prášilová, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra statistiky

Elektronicky schváleno dne 24. 3. 2020

prof. Ing. Libuše Svatošová, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 24. 3. 2020

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 24. 03. 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci „Statistická analýza zahraničního obchodu České republiky s Ruskou federací“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30. 11. 2020

Alisa Dobriaeva

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala nejprve vedoucí své bakalářské práce doc. Ing. Marii Prášilové, CSc. za pomoc a rady při zpracování své bakalářské práce. Dále bych ráda využila příležitosti a poděkovala všem, kteří mě při mém studiu a zpracování závěrečné práce podporovali.

Statistická analýza zahraničního obchodu České republiky s Ruskou federací

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá zahraničním obchodem mezi Českou republikou a Ruskou federací v letech 2010–2019. Nejprve se zaměřuje na vývoj zahraničního vývozu a dovozu mezi Českou republikou a Ruskou federací. Je provedena analýza makroekonomických ukazatelů a porovnání mezi teritoriálními a komoditními strukturami obou států. Všechny zmíněné ukazatele jsou uvedeny formou časových řad. Taky je popsán vliv protiruských sankcí zavedených v roce 2014 na zahraniční obchod. V práci je uvedena predikce budoucího vývoje a provedeny statistické výpočty pomocí trendových funkcí. Dále je provedena predikce pro budoucí vývoj dovozu a vývozu mezi oběma státy.

Klíčová slova: Sankce, Ruská federace, Česká republika, zahraniční obchod, vývoz, dovoz, teritoriální struktura, komoditní struktura, časový rady.

Statistical analysis foreign trade of the Czech Republic with the Russian Federation

Abstract

The bachelor thesis deals with foreign trade between the Czech Republic and the Russian Federation in the years 2010–2019. First, it focuses on the development of foreign exports and imports between the Czech Republic and the Russian Federation. An analysis of macroeconomic indicators and a comparison between the territorial and commodity structures of both countries is performed. All mentioned indicators are given in the form of time series. The impact of anti-Russian sanctions imposed in 2014 on foreign trade is also described. The work presents predictions of future development and performs statistical calculations using trend functions. Furthermore, a prediction is made for the future development of imports and exports between the two countries.

Keywords: Sanctions, Russian Federation, Czech Republic, foreign trade, exports, imports, territorial structure, commodity structure, time series.

Obsah

1 Úvod.....	12
2 Cíl a metodika.....	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika	13
2.2.1 Analýza časových řad	13
3 Teoretická východiska	17
3.1 Pojem zahraniční obchod	17
3.1.1 Oceňování zahraničního obchodu.....	18
3.1.2 Důvody existence mezinárodního obchodu.....	19
3.2 Zahraničněobchodní politika.....	19
3.3 Nástroje zahraniční politiky	20
3.3.1 Faktory ovlivňující vývoz a dovoz	21
3.3.2 Překážky zahraničního obchodu	21
3.4 Statistika zahraničního obchodu	23
3.4.1 Teritoriální a komoditní struktura.....	24
3.5 Platební bilance a měnový kurz	25
3.5.1 Platební bilance.....	25
3.5.2 Regulace platební bilance	27
3.5.3 Měnový kurz	28
3.6 Světová obchodní organizace (WTO).....	30
4 Základní charakteristiky obou ekonomik.....	32
4.1.1 Základní makroekonomické ukazatele České republiky a Ruské federaci.....	32
4.2 Komoditní struktura ZO České republiky a Ruské federaci	34
4.2.1 Teritoriální struktura ZO České republiky a Ruské federaci	35
5 Vlastní práce	37
5.1 Vzájemný obchod ČR s Ruskem.....	37
5.2 Teritoriální struktura vzájemného obchodu	38
5.3 Komoditní struktura vzájemného obchodu	40
5.3.1 Export do Ruska.....	40
5.3.2 Import do České republiky	42

5.4	Elementární charakteristiky vývoje.....	44
5.4.1	Predikce budoucího vývoje s Ruskem	45
5.5	Perspektivy obchodní spolupráce Česka a Ruska	47
6	Závěr.....	50
7	Přílohy	52
8	Seznam použitých zdrojů:	58

Seznam tabulek

Tabulka 1: Základní makroekonomické ukazatele ČR a RF za rok 2019	32
Tabulka 2: Rusko a Česko ve vzájemném zahraničním obchodu.....	39
Tabulka 3: Vývoj vývozu z ČR s vybranými komoditami za období 2010-2019 (v mil. USD)	41
Tabulka 4: Vývoj dovozu z Ruska s vybranými komoditami za období 2010-2019 (v mil. USD)	44
Tabulka 5: Elementární charakteristiky vývozu a dovozu (v mil. USD).....	44
Tabulka 6: Trendové rovnice a indexy determinace.....	45
Tabulka 7: Predikce budoucího vývoje vývozu a dovozu mezi Českem a Ruskem v letech 2020-2022 (v mil. USD)	46

Seznam grafů

Graf 1: Struktura zboží zahraničního obchodu ČR a RF v roce 2019 (vývoz) (dle SITC)	34
Graf 2: Struktura zboží zahraničního obchodu ČR v roce 2019 (dovoz) (dle SITC)	34
Graf 3: Teritoriální struktura exportu ČR a RF v roce 2019	35
Graf 4: Teritoriální struktura importu ČR a RF v roce 2019	36
Graf 5: Bilance vzájemné obchodní výměny za posledních 10 let (v tis. USD)	38
Graf 6: Komoditní struktura vývozu ČR do Ruska v letech 2010–2019 (dle SITC).....	40
Graf 7: Komoditní struktura importu ČR z Ruska v letech 2009–2018 (dle SITC).....	43
Graf 8: Predikce vývozu do Ruska (v mil. USD)	46
Graf 9: Predikce agrárního dovozu z Ruska (v mil. USD)	46

Seznam použitých zkratk

ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EU	Evropská unie
RF	Ruská federace
WTO	Světová obchodní organizace
ZO	Zahraniční obchod

1 Úvod

Zahraniční obchod je jednou ze stěžejních součástí hospodářské politiky každé země. Obchodní operace a jejich využívání sahají hluboko do historie lidstva. Ruská federace je jedním z tradičních obchodních partnerů České republiky. Rusko vždy mělo a stále má zájem o výrobky českého průmyslu. Ve vztahu k České republice je Ruská federace sedmkrát větší z hlediska HDP a čtrnáctkrát větší z hlediska populace. Do České republiky vyváží minerální palivo, výrobky z železné a neželezné metalurgie, zařízení a vozidla. Z České republiky dováží hračky, zdravotnické prostředky, chemické výrobky a léčiva.

Práce se věnuje charakteristice ekonomik daných zemí. Ty jsou strukturovány stejným způsobem. Na začátku jsou zmíněny základní informace o jejich ekonomikách. Dále je pomocí ukazatele HDP, inflace a míry nezaměstnanosti zhodnocena jejich makroekonomická situace a v neposlední řadě je zmíněno postavení zemí ve světě z hlediska jejich konkurenceschopnosti. Následně je charakterizován zahraniční obchod obou zemí, a to na základě komoditní i teritoriální struktury, je provedeno stručné porovnání ekonomik obou zemí. Zkoumány jsou statistiky vzájemného obchodu, obchodní bilance mezi Českou republikou a Ruskem i komoditní struktura vývozu a dovozu zboží.

Nedílnou součástí práce je i zhodnocení dopadu sankcí na ekonomiku Ruska a EU. V tomto kontextu je brán v úvahu i prudký pokles cen ropy na světových trzích od roku 2014 a následná krize ruské ekonomiky. Zhodnoceny byly perspektivy vzájemné obchodní spolupráce a zároveň byla provedena predikce do budoucna.

Pro rozbor vzájemného obchodu se zbožím je v práci použita metoda analýzy a časových řad. Nejvíce statistických dat a informací je čerpáno z oficiálních zdrojů české i ruské strany, konkrétně z Českého statistického úřadu, ruské Federální celní služby a Federální služby státní statistiky, známé také jako Rosstat.

2 Cíl a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je provést analýzu vývoje bilaterálního zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Ruskou federací v letech 2010–2019, a to jak z pohledu přeshraničního přesunu zboží dle peněžních objemů, tak z pohledu nejvýznamnějších položek komoditní struktury. Tato práce postupuje v rámci výsledků analýzy celkového českého zahraničního obchodu s Ruskem. Pomocí statistických metod budou popsány dlouhodobé tendence u některých ukazatelů. Dále bude provedena predikce vývoje oboustranného zahraničního obchodu pro období 2020–2022. Výsledkem práce bude analýza časových řad a rozvoje zahraničně-obchodních vztahů do budoucnosti a hledání vzájemného řešení.

2.2 Metodika

Bakalářská práce je má teoretickou část, která byla vypracována na základě dat získaných z Českého statistického úřadu a takže informací z internetových zdrojů. V první řadě vysvětluje pojem význam zahraničního obchodu a popisuje historické vztahy mezi dvěma státy a jejich vztahy na mezinárodní úrovni. Poslední kapitola teoretické části je analýza sběr dat a jejich zpracování. Výpočty vybraných ukazatelů jsou byly zpracovány v programech Statistika 12 a Microsoft Excel z pomoci opsaných níže statistických metod.

2.2.1 Analýza časových řad

„Časovou řadou se rozumí uspořádání dat v čase, zpravidla chronologicky z minulosti do přítomnosti. Analýza časových řad je pak soubor metod sloužících k popisu těchto řad“ (Hindls, 2006, s. 56).

Elementární charakteristiky časových řad

Hindls píše, že prvním krokem samotné analýzy časových řad byla vizuální analýza. „Tato analýza se obvykle provádí spolu s elementárními charakteristikami časových řad. Mezi tyto charakteristiky, použité v diplomové práci patří diference n-tého řádu, tempo růstu, které je shodné s řetězovými indexy a průměrné tempo růstu, které je určeno jako geometrický průměr všech temp růstu v dané řadě“ (Hindls 2006, s. 252-253).

1. První absolutní diference.

Charakterizuje přírůstky či úbytky v absolutním vyjádření, a to v čase t oproti času $t-1$. Jedná se tedy o rozdíl po sobě jdoucích členů s výjimkou prvního. Jelikož prvních absolutních diferencí v časové řadě je celkem $n-1$ (Hindls, 2006).

$$\Delta d_{yt} = y_t - y_{t-1}, \text{ kde } t = 2, 3, \dots, n.$$

2. Druhá absolutní diference.

Slouží k posouzení rychlosti změn v mezi obdobími. Namísto tedy posuzování absolutního rozdílu vybraného ukazatele vyjadřuje absolutní změny přírůstků či úbytků v jednotlivých obdobích časové řady (Hindls, 2006).

$$\Delta^{(2)}y_t = \Delta y_t - \Delta y_{t-1}, t = 3, 4, \dots, n.$$

3. Tempo růstu.

Řetězový index je tzv. koeficient růstu, který je akorát vyjádřen v procentech a udává tedy procentuální změnu ukazatele v daném období oproti období předcházejícímu (Hindls, 2006).

$$k_t = y_t / y_{t-1} * 100 [\%], t = 2, 3, 4, \dots, n.$$

4. Průměrný koeficient růstu.

Relativní postupná změna během celého sledovaného období. Je tedy vyjádřen jako geometrický průměr jednotlivých koeficientů růstu (Hindls, 2006).

$$\bar{k} = \sqrt[n-1]{k_2 k_3 \dots k_n} = \sqrt[n-1]{\frac{y_n}{y_1}}$$

Houšková (2014, s. 96) píše, že počítat průměrný koeficient růstu tímto způsobem má smysl jen tehdy, vykazuje-li časová řada v podstatě monotónní vývoj (hodnoty ukazatele stále rostou nebo stále klesají).

Modelování časových řad

Časová řada je sada hodnot indikátoru pro několik po sobě jdoucích okamžiků nebo časových období. Každá úroveň časové řady se tvoří pod vlivem velkého počtu faktorů, které lze podmíněně rozdělit do tří skupin:

- 1) faktory formující trend řady,
- 2) faktory, které tvoří cyklické výkyvy řady,
- 3) náhodné faktory.

Jednou z metod pro analýzu časových řad je metoda rozkladu (tzv. dekompozice).

U časových řad je zpravidla dá rozdělit dekompozice na čtyři základní složky – trend, cyklická, sezónní a náhodná, které nelze měřit přímo.

Tt je trend, hlavní trend ve vývoji nejnovějšího procesu v oboru, který může být ještě více zkrácen. V ekonomickém vývoji je trendem ukazovat stálý růst nebo stálý pokles, jak odbyt roste a dospívá.

St je sezónní složka. odráží periodické výkyvy v období 12 měsíců. Na rozdíl od cyklických výkyvů jsou sezónní výkyvy výraznější. Součet všech sezónních složek je nulový.

Ct – cyklické komponent, odráží periodické výkyvy, kterému je tržní ekonomika vystavena po dlouhou dobu.

Et – náhodná složka, odráží nepravidelné výkyvy, způsobené náhodnými faktory. Matematické očekávání náhodné složky je nulové.

Trendová funkce

Rozšířeným způsobem modelování trendu časové řady je vybudování analytické funkce, která charakterizuje závislost úrovně řady na čase nebo trendu. Tato metoda se nazývá analytické zarovnání časových řad. Vzhledem k tomu, že časová závislost může mít mnoho podob, lze k její formalizaci použít různé druhy funkcí. Pro vytváření trendů se nejčastěji používají následující funkce:

- lineární $T_t = a + bt$
- kvadratická $T_t = a + bt + ct^2$
- logaritmická $T_t = a + b \log t$
- exponenciální $T_t = ab^t$

„Pro určení vhodného modelu trendu byl použit index determinace.

$$I^2 = 1 - \frac{\sum_{t=1}^n (y_t - y'_t)^2}{\sum_{t=1}^n (y_t - \bar{y}_t)^2},$$

kde \bar{y} -aritmetický průměr, y' -teoretická hodnota, y_t - skutečna hodnota.

Tento index nabývá hodnot z uzavřeného intervalu. Jestliže se hodnota indexu blíží jedné, značí lepší popsání zkoumaného jevu. Pokud se hodnota indexu blíží k nule, značí to menší soulad modelu s časovou řadou (Svatošová, Kába, 2008)“.

V rámci bakalářské práce byla použita bodová předpověď.

3 Teoretická východiska

3.1 Pojem zahraniční obchod

Vzájemné obchodování má v lidské společnosti tisíciletou historii. Zahraniční obchod je nejstarší a nejrozšířenější formou vnějších hospodářských vztahů. Jde o část sféry oběhu zboží, která představuje směnu se zahraničím, tj. překračuje hranice jednotlivých zemí či ekonomického celku. Zahraniční obchod má dvě stránky, dovoz a vývoz. Předmětem zahraničního obchodu je nejen zboží, ale i různé služby a práva duševního vlastnictví. Zahraniční obchod spojuje vnitřní hospodářství země se světovou ekonomikou a plní důležité funkce v procesu rozvoje výrobních sil a mezinárodní dělby práce. Týká se výhradně jednoho ekonomického celku ve vztahu k ostatním zemím světa (Fojtíková, 2009).

Mezinárodní obchod je důležitý proto, že umožňuje dané zemi spotřebovat více statků a rozšiřuje spotřební možnosti pro druhé země.

Dynamický vývoj lze vidět z hlediska kvalitativních změn ve struktuře zahraničně-obchodních toků jednotlivých zemí i celkového mezinárodního obchodu. „Slučuje národní hospodářství země se světovým hospodářstvím“ (Jelínek, 1986).

Ovlivňujícími faktory vzniku zahraničního obchodu jsou růst ekonomik jednotlivých zemí a ekonomiky světové.

Na konci 19. století tempo růstu mezinárodních obchodních transakcí poprvé převýšilo tempo růstu jednotlivých zemí. To lze vysvětlit působením čtyř faktorů:

1. technologickou expanzí,
2. liberalizací mezinárodního obchodu,
3. globálním propojením veřejných a soukromých institucí,
4. nástupem celosvětového konkurenčního prostředí (Fojtíková, 2009).

Otevřená ekonomika je ekonomika, ve které mohou všechny subjekty hospodářských vztahů provádět operace bez omezení na mezinárodním trhu zboží, kapitálu a dalších výrobních faktorů. Otevřená ekonomika je charakterizována obchodováním se zbožím nebo službami se zahraničními subjekty. Z toho vyplývá, že jedna část domácí produkce je vyvážena do jiných zemí a druhá část produkce, která je vyrobena v zahraničí, je dovážena a spotřebována na domácím trhu.

Čím větší je vzájemná hospodářská provázanost dvou nebo více zemí, tím stabilnější jsou jejich celkové vztahy. Z tohoto důvodu lze vnější ekonomické vztahy označit za formu vztahu, který významně podporuje mírovou spolupráci a snižuje riziko konfliktu. Zahraniční obchod přispívá také k rozvoji vzdělanosti. Občané studují nové technologie, přicházející do jejich země, studují zahraniční spolupráci, jazyky a kulturní specifika.

Jak uvedl profesor ekonomie Mankiw (2000, s. 98), ve zjednodušeném pojetí se obvykle předpokládá, *„že předmětem zahraničně-obchodní směny je ta část produkce, která převyšuje domácí poptávku a je tedy předmětem vývozu, nebo naopak ta část domácí poptávky, která není uspokojena domácí produkcí a musí být doplněna dovozem.“*

3.1.1 Oceňování zahraničního obchodu

K hodnocení ekonomiky mezinárodního obchodu každého státu se používá několik aspektů.

- **Efektivnost** – je snaha soustředit úsilí v exportní politice na ty výrobky, u nichž může země dosáhnout maximálních úspor společenské práce. Čím je menší ekonomika otevřenější, tím by měla být koncentrace sil na udržení schopnosti vývozu vybraných výrobků důraznější (Beneš, 2004).
- **Proporcionalita** – je soběstačný vývoj, kdy ve světě je málo zemí, které mají dostatečně velký domácí trh a průmyslovou surovinovou základnu schopnou autarkního systému (schopnost pokrýt potřeby vlastní domácí průmyslové výroby).
- **Demonstrativní efekt** – *„vývozní program každé země představuje určitou vizitku stavu a stupeň rozvoje výrobních sil dané země“* (Beneš, 2004, s. 72). Dovozní program – opatření užitných hodnot, které z nejrůznějších důvodů zemi chybějí, ale také zaručují rozvoj výrobních sil dovážejícího státu. Jedná se tedy o určitou demonstraci světového technického stylového trendu, který může působit stimulačně na společenský a ekonomický pokrok.

Cílem dovozních programů bude zároveň šíření ekologických prvků, bezpečnost práce, nové ekologické tendence v balení, náhrada energetických a využívání netradičních zdrojů. Aby stát získal devizové prostředky pro své dovozní potřeby, je nutné absolvovat určité „zlo“ – vývoz, takto rozmýšlejí představitelé ekonomické školy.

Aktivní pojetí úlohy zahraničního obchodu znamená především koncentrované úsilí státu o co nejstarší přístup na trhy jednotlivých zemí. Země, které v praxi uplatňují aktivní úlohu vnějších ekonomických vztahů, jsou těsně spojeny s ekonomickým liberalismem. Obráceně pro pasivní pojetí zahraničního obchodu jsou charakteristické protekcionistické přístupy.

3.1.2 Důvody existence mezinárodního obchodu

„Mezi vlivy na straně nabídky jsou například rozdílná vybavenost nerostnými surovinovými zdroji, klimatické poměry, geografická poloha, předpoklady pro zemědělskou produkci a další rozdílné podmínky pro výrobu statků“ (Jurečka, 2017, s. 114). Příčiny vzniku zahraničně-obchodních vztahů jsou různé a nevyčerpatelné, od ekonomických přes sociální, až k politickým. Některé země postrádají určité výrobní materiály a z toho důvodu je dovážejí ze zahraničí, jiné mají naopak přebytky vlastní produkce a jsou ochotny je prodávat zahraničním zájemcům.

Dalším nabídkovým faktorem je velkovýroba (úspory z rozsahu). Ta znamená rozvoj zahraničního obchodu. Díky rozšíření objemu výroby může výrobce dosáhnout vyššího zisku. Když je domácí poptávka nasycena díky malým národním trhům, tak se firma snaží vyvázet nadbytky svého zboží do zahraničí.

Mezi poptávkové faktory ovlivňující mezinárodní obchod lze zařadit například rozdílné preference spotřebitelů v různých zemích, které jsou schopny vyrábět stejné nebo velmi podobné produkty, probíhá mezi nimi tedy směna.

Vliv mezinárodního obchodu na preference spotřebitelů v různých zemích může znamenat výrobu stejných nebo podobných produktů. Existenci mezinárodního obchodování objasňuje například teorie absolutních výhod.

Výhody pro stát tkví v tom, že může určité zboží vyrábět s absolutně nízkými náklady nebo se stejným množstvím zdrojů dosáhne většího objemu produkce než jeho zahraniční konkurent. Pro stát je výhodné vyrobit více daného zboží a dodávat je nejen na domácí, ale i zahraniční trh.

3.2 Zahraničněobchodní politika

„Obchodní politika je součástí státní regulace vnějších ekonomických vztahů“ (Svatoš, 2009, s. 29). Státní regulace zahraničně-ekonomických vztahů je soubor forem,

metod a nástrojů používaných státem a službami k ovlivňování ekonomických vztahů mezi zeměmi v souladu se státními a národními zájmy. Regulační vliv státu je uskutečňován přijímáním zákonů, nařízení a vládních rozhodnutí. Z historie existují dvě základní pravidla zahraniční hospodářské politiky: protekcionismus a liberalismus (svoboda obchodu).

Liberalismus je politika volného obchodu, absence umělých (stanovených vládou) překážek obchodu mezi jednotlivci a firmami z různých zemí. Celní orgány zároveň vykonávají pouze registrační funkce, nevybírají se žádná vývozní ani dovozní cla a nejsou stanovena žádná omezení obratu zahraničního obchodu. Principem volného obchodu byla oficiální hospodářská politika Anglie v 19. století, založená na Richardově teorii komparativní výhody. Takovou politiku může provádět země s vysoce efektivní ekonomikou, v níž jsou místní podnikatelé schopni odolat zahraniční konkurenci (Svatoš, 2009).

Protekcionismus je politika vytváření preferenčních podmínek pro domácí podnikatele ve srovnání se zahraničními, tj. ochrana domácích výrobců před zahraničními konkurenty prostřednictvím obchodních překážek.

3.3 Nástroje zahraniční politiky

Jednotlivé nástroje, kterými stát může zasahovat do zahraničně-obchodní politiky, lze rozdělit následujícím způsobem (Černohlávkova, Plchová, 2005):

- smluvní nástroje:
 - bilaterální,
 - multilaterální.
- autonomní nástroje:
 - tarifní,
 - netarifní.

Bilaterální nástroje stát využívá k úpravě vztahů s dalším státem. Mezi tyto nástroje patří klasické dlouhodobé obchodní smlouvy mezi státy, krátkodobé obchodní dohody a platební dohody. **Multilaterální** nástroje nastavují pravidla vztahů mezi třemi a více zeměmi. Příkladem jsou v tomto případě mezinárodní organizace, sdružení a instituce, integrační seskupení a mezinárodní surovinové dohody.

„Autonomní prostředky vycházejí především ze zájmů vlastní ekonomiky při respektování uzavřených smluv a dohod s jinými zeměmi. Mohou působit pasivně (cla, kvantitativní restrikce, licenční řízení, devizové restrikce) a jejich cílem je snížit nebo dokonce zabránit přístupu zahraničních výrobků na domácí trh“ (Svatoš, 2009, s. 38).

Pasivně autonomní prostředky zároveň mohou snížit vliv vnějších faktorů na vývoj obchodní bilance, šetřit vnitřní trh před zahraniční konkurencí a mít pro domácí výrobu ohromné následky.

Smluvní prostředky obchodní politiky jsou používány ve dvoustranných a mnohostranných ekonomických vztazích. Mezi klasické smluvní prostředky patří obchodní smlouvy, platební dohody a úvěrové dohody.

3.3.1 Faktory ovlivňující vývoz a dovoz

Nejvýznamnějšími faktory, jež ovlivňují zahraniční obchod, jsou faktory politické. Ty mají hlavní vliv na utváření podmínek, až potom následují sociální a ekonomické faktory.

Hlavními faktory, které ovlivňují vývoz a dovoz jsou:

1. preference spotřebitelů při rozhodování mezi domácím a zahraničním zbožím,
2. šíře spotřebitelské poptávky,
3. ceny zboží doma a v zahraničí,
4. měnový kurz, při kterém, lidé mohou využít domácí měnu k nákupu zahraniční měny,
5. náklady na dopravu zboží z jedné země do druhé,
6. vládní politiky zaměřené na zahraniční obchod,
7. existence nadnárodních obchodních firem a korporací,
8. poptávka po nekompetitivních produktech (Svatoš, 2009).

3.3.2 Překážky zahraničního obchodu

Obchodní bariéry jsou vládou stanovená omezení mezinárodního obchodu. Ekonomové se obecně shodují, že překážky obchodu jsou škodlivé a snižují celkovou ekonomickou účinnost. To lze vysvětlit teorií komparativní výhody. Většina obchodních překážek funguje na stejném principu: zavedení jakýchkoli nákladů (peníze, čas,

byrokracie, kvóty) na obchod, které zvyšují cenu nebo dostupnost prodaného zboží. Bariéry mají podobu cel (ta představují finanční zátěž pro dovoz) a necelních překážek obchodu (ty k omezení dovozu a někdy i vývozu používají jiné výslovné a skryté prostředky).

Země s vysokými příjmy mají tendenci mít méně obchodních překážek než země se středními příjmy, které naopak mají méně obchodních překážek než země s nízkými příjmy. V malých státech jsou obchodní překážky obvykle nižší než ve velkých. Nejběžnější překážky obchodu se týkají zemědělských produktů. Textil, oděv a obuv jsou průmyslové výrobky, které jsou nejčastěji chráněny obchodními překážkami. Cla se za posledních dvacet let snižovala s rostoucím vlivem Světové obchodní organizace, ale vlády zvýšily využívání necelních překážek (Svatoš, 2009).

Bush a Krzysztof J. Peltz poukazují na to, že moderní obchodní dohody jsou zdoluhavé a složité, protože často odstraňují necelní překážky obchodu, například jiné standardy a pravidla. S postupným poklesem celních bariér od druhé světové války začaly země stále více zavádět obchodní bariéry v jiných formách než v necelních překážkách. Domácí firmy často lobují u své vlády, aby přijala předpisy, které zabrání vstupu zahraničních firem. Moderní obchodní dohody jsou jedním ze způsobů, jak tyto předpisy odstranit.

Překážky mohou mít mnoho podob, včetně následujících:

- tarifní,
- netarifní.

Tarifní nástroje

Tarifní nástroje lze rozdělit do několika základních skupin:

- clo,
- celní kvóta – představuje celní zvýhodnění určitého množství zboží, které je propuštěno do volného oběhu za snížené (preferenční) clo,
- celní strop – souvisí s přečerpáním celní kvóty, na přečerpané zboží se použije standardní clo (Svatoš, 2009).

Netarifní nástroje

Netarifní nástroje představují metodu státní regulace zahraničního obchodu se zbožím, provádí se zavedením množstevních omezení a dalších zákazů a omezení

ekonomické povahy. Netarifní způsoby regulace mezinárodního obchodu zpravidla nezávisí na ustanoveních jakýchkoli dohod mezi zeměmi a nejedná se o formální závazky. V důsledku toho lze jejich pořadí, rozsah a metodiku plně regulovat vnitrostátními právními předpisy, které vládě poskytují široký prostor pro právní a ekonomické manévry.

Vše, co je nad rámec tarifních překážek a znesnadňuje vstup zahraničního zboží na tuzemský trh je považováno za netarifní nástroj. Může jít o finanční opatření jako např. nutnost složení rezervy v hotovosti, nebo o kvantitativní restrikce jako jsou nutnost licence či zákazy dovozu určitého druhu zboží. Další opatření, která mohou znesnadňovat vstup na cizí trh, mohou být sanitární a fytosanitární. Technická opatření mohou představovat například technické normy nebo nutnost stanovení původu zboží. Nebo se naopak mohou zavádět opatření na kontrolu výroby a vývozu. Nejčastější podobu množstevních restrikcí představují kvóty.

3.4 Statistika zahraničního obchodu

Statistika zahraničního obchodu je jedním z oborů mezinárodní statistiky, která zkoumá ekonomickou aktivitu zahraničí. Účelem statistického pozorování ve statistice zahraničního obchodu je stanovení hodnotových měření a dováženého zboží, jejich kvantitativních a kvalitativních ukazatelů. Cílem statistického vybavení v zahraničním obchodu je zlepšit spolupráci všech vývozců a dovozců.

Národní pojetí statistiky zahraničního obchodu je směna zboží a služeb mezi domácími a národními vlastníky. Mírový obchod je volný obchod ze všech částí světa.

Přeshraniční pojetí zahraničního obchodu je forma mezinárodního obchodu nákupu a prodeje zboží a služeb v zahraničí a je v souladu s tzv. tradiční statistikou zahraničního obchodu. Tranzitní trh nabízí přepravu zboží se stejnou veřejnou službou na trh nákladní dopravy. Tato statistika mezi českými a zahraničními státy pomáhá kontrolovat zboží a výrobky ekonomickými subjekty.

Tyto údaje mohou sloužit jako indikátor růstu hodnoty zahraničního obchodu a jsou mezinárodně srovnatelné. Statistika zahraničního obchodu Evropské unie je založena na dvou systémech. Jedná se o:

- Intrastat, který sleduje přemístění zboží uvnitř EU. Ten řídí pravidla vnitřního trhu.
- Extrastat, který sleduje obchod s nečlenskými státy a řídí společná pravidla.

Intrastat je systém pro sběr statistik zahraničního obchodu mezi členskými státy Evropské unie. Pokaždé, když se produkt přestěhuje z jednoho členského státu EU do druhého, musí ho vývozce a dovozce zaznamenat do zprávy INTRASTAT a na konci vykazovaného období ji odeslat Statistickému úřadu EU.

Extrastat je zahraniční obchod s ostatními státy světa. Nezahrnují se do něj údaje o zboží umístěném do svobodného celního pásma nebo svobodného celního skladu, o propuštění do celního režimu uskladňování v celním skladu a celním režimu dočasného použití a také o zpět vyváženém zboží bezprostředně po některém z těchto celně schválených určení (Fojtíková, 2009).

3.4.1 Teritoriální a komoditní struktura

Na strukturu mezinárodního obchodu se obvykle díváme z hlediska geografického rozložení (teritoriální struktura) a komoditního obsahu (komoditní struktura).

Komoditní struktura hodnotí skladby dovozu, vývozu a salda z hlediska jednotlivých komodit.

Standardní klasifikace mezinárodního obchodu (Standard International Trade Classification – SITS) má deset tříd, pro usnadnění práce se statistikami je nutné znát příslušné číslo skupiny a položky celního sazebníku. SITS se člení na:

- SITS 0 – Potraviny a živá zvířata
- SITS 1 – Nápoje a tabák
- SITS 2 – Surové materiály, nepoživatelné (výjimka palivo)
- SITS 3 – Nerostná paliva, maziva a příbuzné materiály
- SITS 4 – Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky
- SITS 5 – Chemikálie a příbuzné materiály
- SITS 6 – Tržní výrobky tříděné podle materiálu
- SITS 7 – Stroje a přepravní prostředky
- SITS 8 – Různé průmyslové výrobky
- SITS 9 – Komodity a předměty obchodu nezatříděné

Teritoriální struktura je rozdělení obchodních toků mezi jednotlivými zeměmi a jejich skupinami, které se liší buď teritoriálním, nebo organizačním základem.

„V rámci teritoriální struktury se projevuje závislost na historických vazbách, to jsou v podstatě vztahy mezi bývalým teritoriem a koloniemi. Geografické umístění častokrát určuje, se kterými zeměmi daný stát obchoduje. Je princip, čím blíže je daný stát geograficky, tím výhodněji se s ním spolupůsobí, protože dopravní náklady na přepravu zboží jsou nízké“ (Cihelková, 2003, s. 84).

Podrobný výpis jednotlivých států a jejich zařazení do následujících kategorií:

1. státy s vyspělou tržní ekonomikou,
2. státy EU,
3. státy ESVO,
4. ostatní státy s vyspělou tržní ekonomikou,
5. rozvojové země,
6. státy s tranzitivní ekonomikou,
7. společenství nezávislých států,
8. ostatní,
9. nespecifikováno,
10. země OECD (Fojtíková, 2009).

3.5 Platební bilance a měnový kurz

Finanční situace země na mezinárodním trhu se obvykle hodnotí podle její platební bilance. Je to důležitý ukazatel, který umožňuje předpovědět míru účasti země na světovém obchodu, mezinárodních hospodářských vztazích tak, aby byla zajištěna její solventnost. Na směnný kurz má velký vliv stav obchodu a platební bilance.

3.5.1 Platební bilance

Platební bilance je tabulka korespondence mezi zahraničními příjmy a výdaji, ve které jsou zaznamenány všechny devizové příjmy přijaté danou zemí z jiných států, jakož i všechny prostředky vyplácené zemí do jiných zemí během určitého období. Zůstatek se tvoří rok nebo šest měsíců.

Peníze vstupující do země se zaznamenávají se znaménkem plus (příjem). Peníze opouštějící zemi se zaznamenávají se znaménkem minus (výdaj). Rozdíl mezi příjmy a výdaji je platební bilance, která může být pozitivní nebo negativní. V druhém případě jde o

schodek platební bilance. Země utrácí více v zahraničí, než dostává zvenčí. To by mohlo nepříznivě ovlivnit stabilitu směnného kurzu.

Platební bilance se skládá ze dvou sekcí:

- **bilance běžných operací,**
- **bilance kapitálových toků.**

Tyto sekce mezi sebou balancují. Vyrovnávání se dosahuje na úkor oficiálních rezerv (prodej zlata, odložené splátky úvěru). Přítomnost dvou sekcí ukazuje, že mezinárodní toky finančních prostředků na financování akumulace kapitálu a toky zboží a služeb jsou dvě strany stejné mince.

Bilance běžných operací zahrnuje:

- vývoz zboží,
- dovoz zboží,
- export služeb,
- dovoz služeb,
- čistý příjem z investic,
- čisté převody peněz.

Nedílnou součástí sekce „běžné operace“ je obchodní bilance definovaná jako rozdíl mezi hodnotou vývozu a dovozu zboží. Pokud vývoz převyšuje dovoz, pak je obchodní bilance kladná (aktivní). Pokud dovoz převyšuje vývoz, je obchodní bilance záporná (pasivní) (Svatoš, 2009).

Kromě obchodní bilance a služeb zahrnuje sekce běžných operací remitence, pohyb příjmů z majetku do zahraničí (%), dividendy, zisky). Další položkou v zůstatku běžného účtu jsou platby úroků ze zahraničních půjček a úvěrů.

Saldo kapitálových toků zahrnuje:

- příliv kapitálu,
- odliv kapitálu.

Pohyb kapitálu je část, která se skládá z převodů finančních prostředků na investice do podniků, nákupů akcií. Odráží nákup a prodej zahraničních aktiv, poskytování a přijímání půjček.

Platební bilance se nazývá aktivní, pokud je objem prostředků přijatých z jiných zemí nižší než částka vyplacená. Jinak je zůstatek pasivní.

Platební bilance se sníží na kladnou, když současná bilance spolu s bilancí kapitálových toků dává pozitivní výsledek, tj. čisté devizové příjmy jsou kladné.

Základní struktura platební bilance je tvořena pěti základními účty, mezi které patří:

1. běžný účet,
2. kapitálový účet,
3. finanční účet,
4. saldo chyb a opomenutí,
5. změna devizových rezerv.

Bilance **běžných transakcí** – účet platební bilance, který odráží transakce se zbožím, službami a výnosy. Běžná platební bilance zahrnuje vývoz a dovoz zboží a služeb, příjmy ze zahraničních investic a běžné převody. Odráží transakce, dokončené během období, za které je zůstatek sestaven. Jeho účinek nemá vliv na platební bilanci v následujících obdobích.

Kapitálový účet má dvě složky: kapitálové převody a pořízení (prodej) nevyráběných nefinančních aktiv. Kapitálové transakce zahrnují převody, doprovázené převodem vlastnictví dlouhodobého majetku, včetně převodu prostředků podmíněných nebo souvisejících s nabytím nebo prodejem fixního kapitálu, jakož i převody do formy zrušení dluhu věřiteli bez přijetí na oplátku jakéhokoliv ekvivalentu hodnoty.

Finanční účet zaznamenává transakce s finančními aktivy a pasivy státu. Ukazuje, jak je zůstatek všech ostatních transakcí financován. Jde o registraci transakcí s finančními aktivy a finanční závazky na čistém základě. Hlavní strukturální složky finančního účtu platební bilance jsou: přímé investice, portfolio investice, ostatní investice, rezervní aktiva (Cihelková, 2003).

3.5.2 Regulace platební bilance

Mnoho zemí se bojí krize platební bilance a usiluje o přebytek běžného účtu. Za tímto účelem regulují především jeho základ – obchodní bilanci. Současně využívají jak opatření zahraničního obchodu (primárně opatření k omezení dovozu a podporu vývozu),

tak devizová opatření (jedná se především o devaluaci národní měny, která obvykle komplikuje dovoz a stimuluje vývoz). Ale v kontextu liberalizace zahraničního hospodářství je aktivní využívání opatření zahraničního obchodu obtížné, a proto se měnová opatření stávají těmi hlavními.

Systematicky vysoký přebytek současné platební bilance však naznačuje i nežádoucí momenty v ekonomice. Ve skutečnosti platební bilance země produkuje současně více zboží a služeb, než kolik spotřebuje a investuje. Ideální situace nastane, když je platební bilance dlouhodobě v rovnováze. Této situace však není snadné dosáhnout, protože může být v rozporu s cíli domácí hospodářské politiky.

3.5.3 Měnový kurz

V makroekonomickém výzkumu existuje úzký vztah ve formě platební bilance a měnového kurzu.

V ekonomické literatuře existuje mnoho definic směnného kurzu, které se navzájem doplňují a odrážejí stejný obsah.

1. Směnný kurz mezi dvěma zeměmi je cena, za kterou mezi nimi probíhá směna národní měny.
2. Směnný kurz je cena národních peněz účastnících se mezinárodních transakce. Je známo, že cenu peněz určuje jejich kupní síla. Odtud nominální směnný kurz odráží kupní sílu měny jedné země vůči měně jiné země.

Mělo by se rozlišovat mezi nominálním a skutečným směnným kurzem. Nominální směnný kurz je určen kvantitativním poměrem peněžních jednotek, podle kterého se jedna národní měna směňuje za jinou (určuje se na základě nabídky a poptávky). Správně se také nazývá nominální směnný kurz měn.

Skutečný směnný kurz lze zobrazit jako:

1. Reálný směnný kurz s přihlédnutím k relativním cenám zboží analogicky vyráběného v zemích, kde se provádí směna měn (tento kurz je určen na základě parity kupní síly).
2. Reálný směnný kurz lze definovat jako kupní sílu měny jedné země ve vztahu ke zboží jiné země. Koupit zboží za měnu jedné země z jiné země znamená, vyměnit nejprve národní měnu za cizí měnu při převládajícím

tržním kurzu. Proto skutečný směnný kurz závisí na dvou faktorech: 1. na nominálním směnném kurzu, 2. na ceně zboží v jiné zemi (Cihelková, 2003).

Druhy kurzů

Oprava národní měny v cizí měně se nazývá měnová kotace, která může být přímá a inverzní. Přímá nebo obrácená povaha nabídky závisí na umístění ekonomického agenta a na tom, v jaké měně je jeho „domov“ (národní). Přímá nabídka zobrazuje hodnotu cizí měny v národní měně.

Kurz jedné měny ve vztahu k jiné lze určit také prostřednictvím třetí měny. V tomto případě se tomu říká křížová sazba. Potřeba takových kotací vyvstává v případech, kdy je objem přímých směnných transakcí mezi dvěma měnami relativně malý, a proto se dostatečně likvidní přímé kotace nescítají. Navíc i při spolehlivých přímých uvozovkách může výpočet křížové sazby poskytnout mírně odlišnou sazbu. Křížová sazba se vypočítá jako poměr obou sazeb (Beneš, 2004).

Při provádění operací s měnou stanovují agenti (například banky) dvě ceny:

- prodejní cena (za kterou banka prodává měnu),
- kupní cena (nabídka, za kterou banka nakupuje měnu).

Rozdíl mezi těmito sazbami tvoří rozpětí. Velikost rozpětí určuje ziskovost z devizových transakcí a také charakterizuje míru nejistoty na devizovém trhu ohledně budoucího kurzu. Čím větší bude nejistota, tím větší bude rozpětí. Pokud se kupní a prodejní cena liší, křížový kurz závisí na pořadí, ve kterém je jedna měna převedena na jinou.

Pokles směnného kurzu se nazývá znehodnocení nebo znehodnocení měny (měna zlevní). Pokud je směnný kurz fixní ve vztahu ke zlatu nebo jiné měně, pak se odpisy nazývají devalvace. Zvýšení směnného kurzu znamená posílení nebo zhodnocení měny (měna se stává dražší). Pokud je sazba pevná, pak se zvýšení sazby nazývá přecenění.

V kontextu mezinárodního obchodu a jiných zahraničních ekonomických transakcí není poměr příjmů a plateb v cizí měně, a tedy ani poptávka a nabídka cizí měny, v rovnováze. Při kladné platební bilanci devizové kurzy na devizovém trhu dané země klesají a kurz národní měny roste. Opačný případ nastane, když má země zápornou platební bilanci, protože tuzemští dovozci se snaží kupovat více cizí měny, aby splnili své vnější závazky, než nabízejí vývozci (Beneš, 2004).

3.6 Světová obchodní organizace (WTO)

Světová obchodní organizace (WTO) je instituce, která se mezi svými členskými státy zabývá pravidly recipročních obchodních vztahů. Jejím cílem je podporovat rozvoj mezinárodního obchodního systému v světové ekonomice. Hlavním cílem WTO je liberalizace mírového obchodu a udržení podmínek pro spravedlivou soutěž. Byla založena v Ženevě v roce 1995 jako nástupce smlouvy GATT a jejími členy je 160 zemí.

3.6.1 Dohoda GATT

Obecná dohoda o clech a obchodu (GATT) je mnohostranná dohoda obsahující zásady, právní normy a pravidla, kterými se řídí vzájemné obchodní vztahy zemí, jež se na ní podílejí. Byla podepsána v Ženevě 30. října 1947 a vstoupila v platnost 1. ledna 1948 pro 23 signatářských zemí.

Důležitým rysem GATT je možnost jejího zdokonalování, vývoj nových právních norem a jejích organizačních forem v souladu s měnícími se podmínkami zahraničních ekonomických vztahů. To je jeden z důvodů životaschopnosti této dohody, což vysvětluje, proč byla celá GATT, avšak v revidované podobě, začleněna do mechanismu Světové obchodní organizace (WTO), vytvořené na jejím základě.

Hlavním cílem je podporovat rozvoj a liberalizaci mezinárodních obchodních vztahů prostřednictvím:

- odstranění celních omezení,
- odstranění všech forem diskriminace v mezinárodním obchodu za účelem zlepšení životní úrovně, zajištění plné zaměstnanosti,
- zvýšení reálných příjmů a poptávky, efektivnější využívání surovin, vyšší produkce a obchodní výměna.

Významné místo v organizační struktuře GATT zaujímaly vyjednávací konference pravidelně konané pod její záštitou a zaměřené na rozvoj dohod o snižování celních a necelních překážek obchodu.

3.6.2 Principy organizace

Prohlášení WTO neobsahuje ustanovení o dosažení žádných cílů nebo výsledků, ale proklamuje zavedení obecných mírových zásad.

Podle prohlášení je činnost WTO, stejně jako před ní GATT, založena na základních principech, včetně:

- obchodovat bez diskriminace na základě doložky nejvyšších výhod a národního zacházení,
- ochrana domácích výrobců zavedením cel s postupným opouštěním necelních regulačních prostředků,
- snížení celních sazeb v důsledku mnohostranných jednání a vyloučení možnosti jejich dalšího zvyšování, nekoordinovaného s partnery,
- poskytování poradenství členskými zeměmi při řešení obchodních problémů,
- rozvoj mezinárodního obchodu založeného na spravedlivé soutěži,
- poskytování preferenčního zacházení rozvojovým zemím,
- uzavření zvláštních pravidel regulace mezinárodního obchodu s textilem a oděvy (Svatoš, 2009).

4 Základní charakteristiky obou ekonomik

4.1.1 Základní makroekonomické ukazatele České republiky a Ruské federaci

Tabulka 1: Základní makroekonomické ukazatele ČR a RF za rok 2019

Ukazatele	Česká republika	Ruská federace
Počet obyvatel (mil.)	10,7	146,7
HDP (%)	2,9	1,3
HDP (na 1 obyv. v USD)	39 477	30 284
Inflace (%)	2,3	3,0
Nezaměstnanost (%)	2,9	4,7
Obchodní bilance (mld. USD)	58,93	163,1
Vývoz zboží (mld. USD)	199	422,8
Dovoz zboží (mld. USD)	179	243,8

Zdroj: ČSÚ; vlastní zpracování

Česká republika je moderní, dynamicky se rozvíjející stát, nacházející se v samém středu Evropy. Navzdory své velikosti přitahuje tato země každoročně obrovské množství turistů, kteří oceňují její historické a kulturní bohatství i vstřícnost a pohostinnost jejích obyvatel. Česká republika má rozlohu 78 866 km² a počet obyvatel přes 10 milionů. Česká republika je dnes díky své ekonomické a politické otevřenosti i příznivému investičnímu klimatu jedním z nejoblíbenějších států ve střední Evropě.

Česká republika představuje malou otevřenou tržní ekonomiku, která netrpí nadměrnými vnitřními, vnějšími či finančními nerovnováhami. Posledních šest let se českému hospodářství daří držet solidní růst HDP a výrobních statistik (Výhled české ekonomiky pro rok 2020, 2020).

Za rok 2019 dosáhl HDP na 1 obyvatele výše 39 477 mld. USD. Na situaci v české ekonomice pozitivně působil pokračující růst domácí poptávky. Tu stimuloval silný růst příjmů domácností i zjevná investiční aktivita spojená s cyklem evropských dotací.

Inflace, měřená mezitřetím růstem implicitního deflátoru HDP, měří míru, jakou se ceny mění v ekonomice jako celku. Implicitní deflátor HDP je poměr HDP v současných místních cenách k HDP ve stálých místních cenách. V roce 2019 inflace

dosáhla 2,3 % a byla spojena s růstem cen potravin (zejména ovoce), alkoholických nápojů a veřejných služeb.

Míra nezaměstnanosti v České republice v roce 2019 činila 2,9 %. Nezaměstnanost v České republice je dlouhodobě na rekordních minimech. To vede k tlaku na zaměstnavatele a k vyšším mzdám. Je stále obtížnější najít nové zaměstnance na volná pracovní místa. Míra nezaměstnanosti v České republice je nyní nejnižší ze všech 28 členských států EU.

Rusko, oficiálním názvem také Ruská federace, je s rozlohou 17 098 246 km² největším státem světa. Zahrnuje značnou část východní Evropy a téměř celou severní Asii. S počtem 146,1 milionů obyvatel je Ruská federace devátá nejlidnatější země na světě.

Podle aktualizovaných údajů Rosstatu je ruský HDP na konci roku 2019 1,3 %. K hlavním faktorům, které přispěly ke snížení tempa růstu HDP v roce 2019, lze přičíst zhoršení situace v globální ekonomice a zpomalení globálního obchodu v důsledku konfliktu mezi USA a Čínou.

V roce 2019 dosáhla inflace v Rusku podle předběžných údajů 3 %. Na začátku roku vzrostla úroveň spotřebitelských cen o 0,4 %. Podle statistického oddělení ceny potravin v prosinci 2019 stouply o 0,7 %. Růst cen nepotravinářských výrobků činil 0,1 %, zatímco služby zdražily o 0,2 %. Od začátku roku činil růst cen potravinářských výrobků 2,6 %, nepotravinářských výrobků 3 %, služeb 3,8 %.

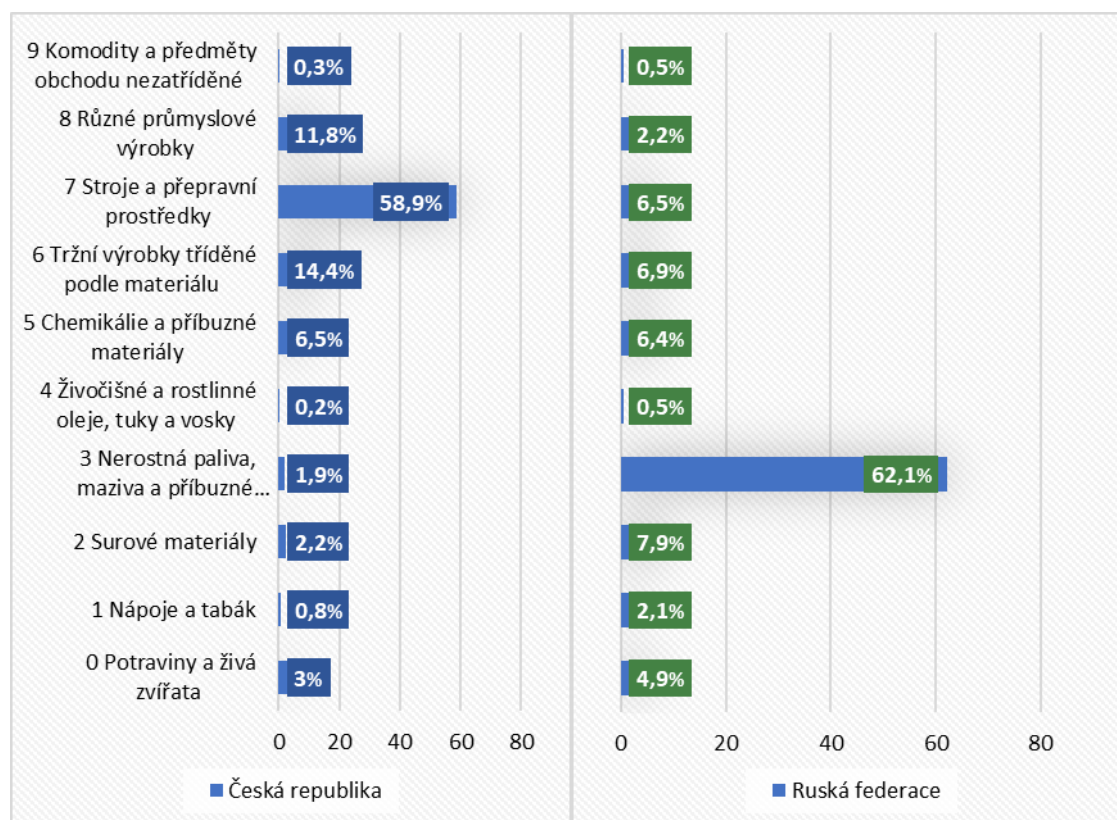
Podle Rosstatu činila míra nezaměstnanosti (poměr počtu nezaměstnaných k počtu pracovních sil) za rok 2019 4,6 %. Pracovní síla ve věku od 15 let činila v prosinci 2019 75,9 milionu, z toho 72,4 milionu bylo klasifikováno jako zaměstnaných v ekonomické činnosti a 3,5 milionu jako nezaměstnaných.

V roce 2019 činil přebytek běžného účtu platební bilance 163,1 mil. USD. Hlavní příspěvek byl snížen poklesem hodnoty vývozu zboží na pozadí zhoršení cenového prostředí světových komoditních trhů. Kromě toho v roce 2019 došlo k rozšíření deficitu bilance výnosů z investic, a to včetně čísla, se zvýšením záporného zůstatku výplat dividend (což bylo vysvětleno jednak zvýšením výplat dividend ruských akciových společností, jednak poklesem příjmů z dividend do země).

4.2 Komoditní struktura ZO České republiky a Ruské federaci

Na grafu č. 1 (příloha č. 1 a příloha č. 2) lze vidět, že nejvýznamnější položkou exportu ČR jsou stroje a přepravní zařízení s 58,9 %, polotovary a materiály s 14,4 % a průmyslové spotřební zboží s 11,8 %. Celkový český export zboží byl v roce 2019 ve výši 3 825,1 mld. Kč (ČSÚ, 2020).

Graf 1: Struktura zboží zahraničního obchodu ČR a RF v roce 2019 (vývoz) (dle SITC)

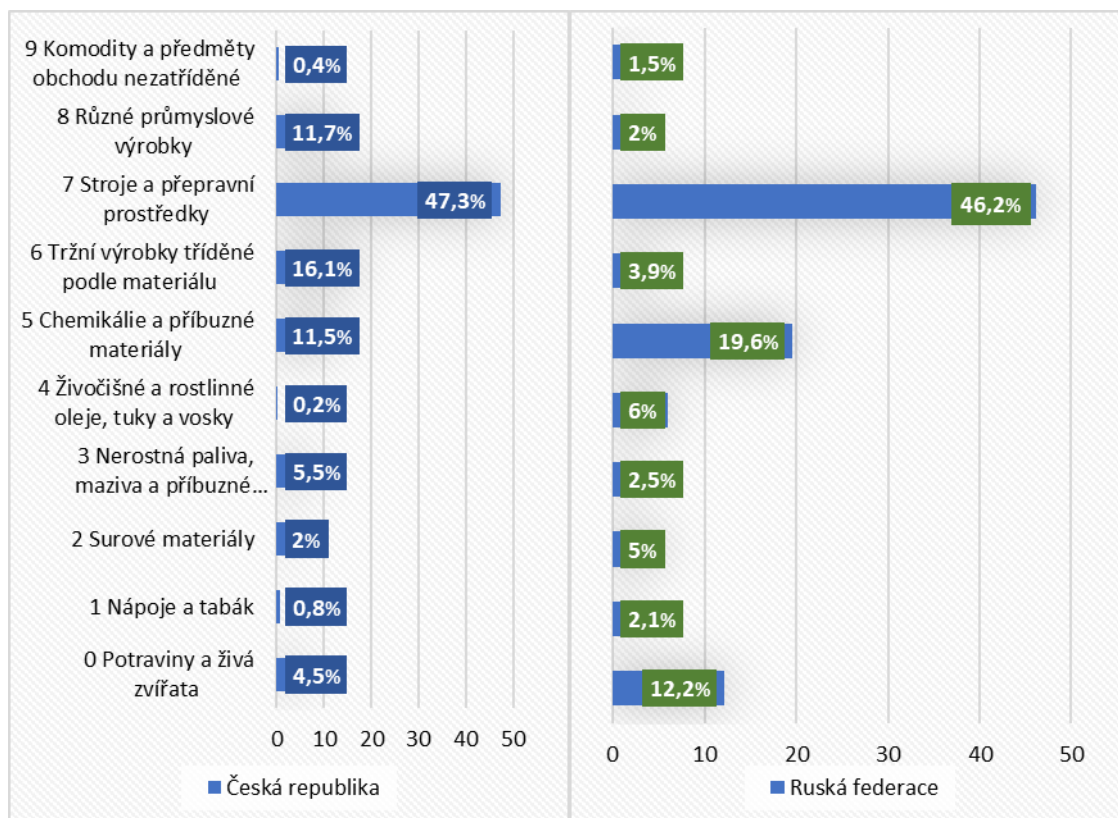

Zdroj: ČSÚ; vlastní zpracování

V ruském vývozu tradičně dominují palivo-energetické suroviny, přičemž jejich podíl na celkovém vývozu se v roce 2019 mírně zmenšil na 62,1 %. V roce 2019 v hodnotovém vyjádření vývoz palivo-energetických surovin činil 198,5 mld. USD.

Z grafu č. 2 (příloha č. 3 a příloha č. 4) vyplývá, že celkový dovoz v roce 2019 činil 3 395,7 mld. Kč, a hlavní kategorií dováženého zboží byly taktéž stroje a dopravní prostředky s 47,3 %, polotovary a materiály s 16,1 %, průmyslové spotřební zboží s 11,7 % a chemické výrobky s 11,5 %.

Graf 2: Struktura zboží zahraničního obchodu ČR v roce 2019 (dovoz) (dle SITC)

Zdroj: ČSÚ; vlastní zpracování

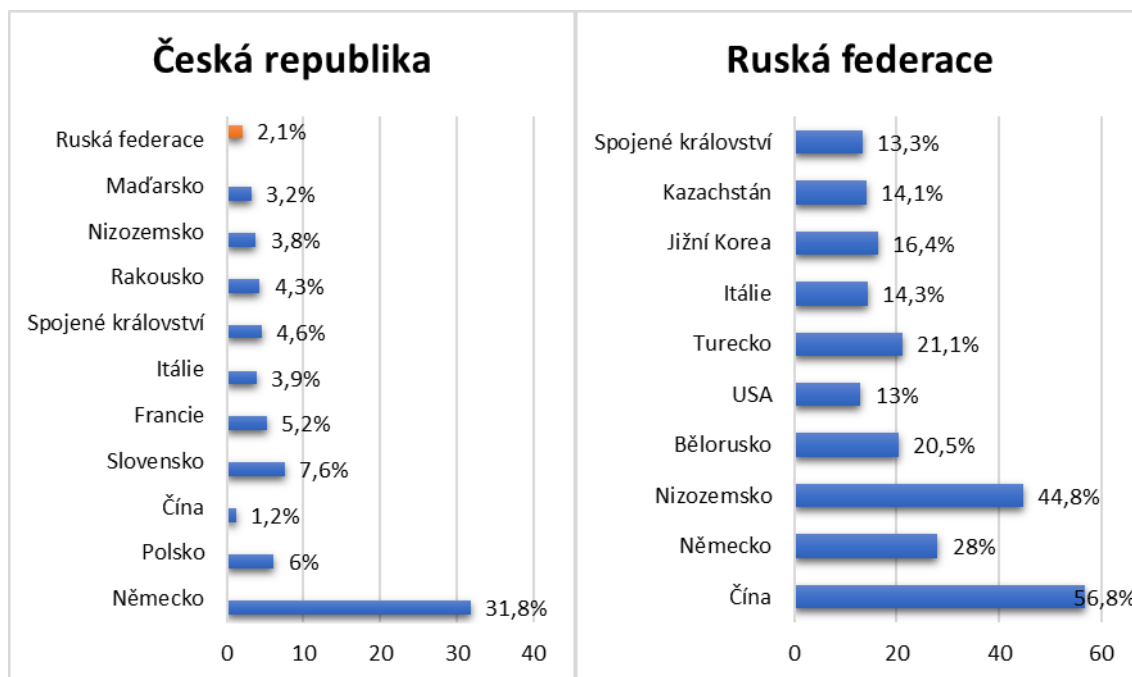
V ruském importu v roce 2019 mají největší podíl stroje a přepravní prostředky, jejichž podíl na celkovém dovozu je 46,2 %. Na druhém místě byla chemické produkce, jejíž podíl na celkovém dovozu je 19,6 %.

4.2.1 Teritoriální struktura ZO České republiky a Ruské federaci

Hlavním zahraničním obchodním partnerem Česka, jak vyplývá z grafu č. 3, je Německo, do kterého v roce 2019 proudilo 31,8 % celkového objemu českého exportu. Rusko je pro Českou republiku 11. nejdůležitějším vývozním partnerem a 8. dovozním partnerem (ČSÚ, 2020).

Ve struktuře zemí ruského zahraničního obchodu zaujímá přední místo Evropská unie jako největší ekonomický partner země a Čína.

Graf 3: Teritoriální struktura exportu ČR a RF v roce 2019

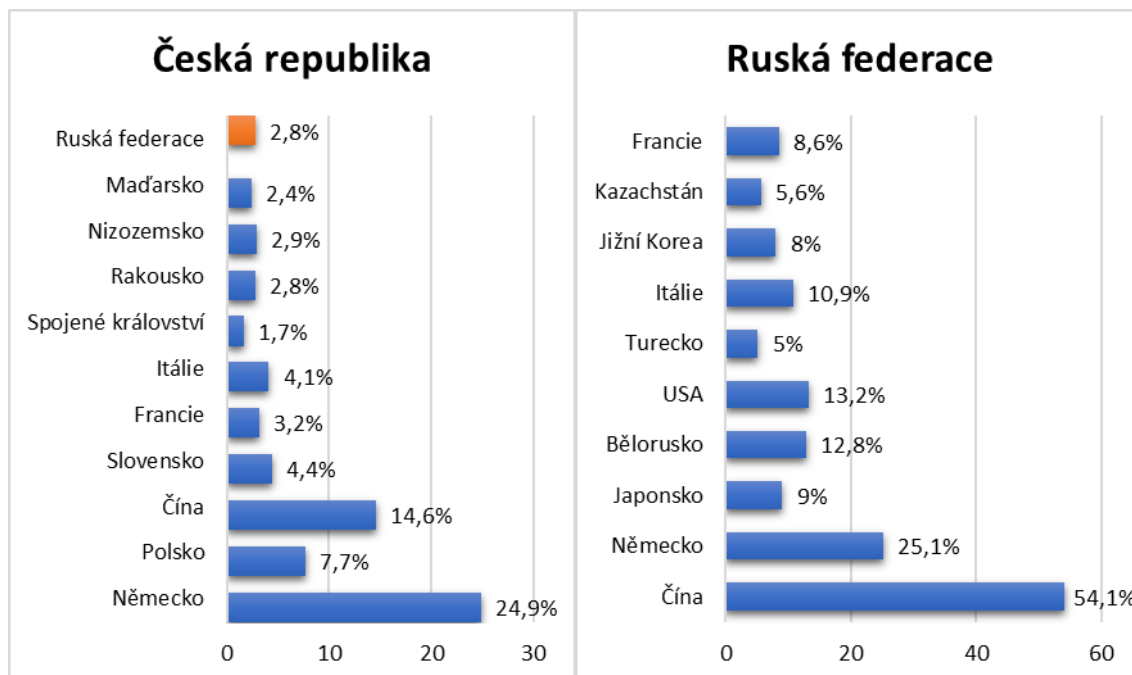

Zdroj: ČSÚ, Rosstat, vlastní zpracování

Z grafu č. 4 je patrné, že Německo je pro ČR dlouhodobě nejen největším importním teritoriem, ale z pohledu dovozu je i velmi stabilní.

Hlavním partnerem pro Rusko je Čína, na konci roku 2019 dosáhl jejich obchod rekordní hodnoty 110,75 miliardy USD.

Graf 4: Teritoriální struktura importu ČR a RF v roce 2019

Zdroj: ČSÚ; vlastní zpracování

5 Vlastní práce

5.1 Vzájemný obchod ČR s Ruskem

Úroveň obchodních vztahů mezi Českou republikou a Ruskem, které již existují řadu let, vyjadřuje podle teritoriální struktury vývozu a dovozu, že tyto země nejsou klíčovými zahraničními obchodními partnery. Pro Rusko jsou jako obchodní partner nejbližší sousední země, stejně jako velké evropské a asijské země. Česká republika se orientuje na evropské státy. Výjimkou je český dovoz, kde si Rusko dlouhodobě drží silnou pozici jako jedna z dodavatelských zemí a je mezi první desítkou.

Vzájemný obchod mezi Českou republikou a Ruskem se po globální finanční a ekonomické krizi zotavil až v roce 2011. Tehdy obchodní obrat překročil předkrizové číslo 13 miliard USD a stabilně jej překročil do roku 2014 (příloha č. 6). Dynamika ve srovnání s předchozím rokem zároveň nebyla vždy pozitivní, což může také naznačovat, že objem o něco méně než 14 miliard USD byl určitou hranicí stávajících schopností obou zemí v tehdejších ekonomických podmínkách. Zejména již na začátku let 2013 a 2014 zaznamenala česká statistika pokles růstu obchodu. Zavedení sankcí jen prohloubilo nestabilní trendy posledních let, což se projevilo snížením obratu obchodu o více než 15 % na 11,7 miliard USD na konci roku 2014. Snížení bylo způsobeno především poklesem dovozu, který byl zaznamenán i v předchozích letech a ke konci roku 2014 se jen zhoršil. Pokles způsobený cenovým faktorem i faktorem sankcí činil v roce 2014 přibližně 20 %. V letech 2013–2014 rovněž poklesly exportní dodávky České republiky do Ruska. Ani pokles vývozu o 8,5 % nezabránil České republice v dosažení nejnižší obchodní bilance v roce 2014 od roku 2010.

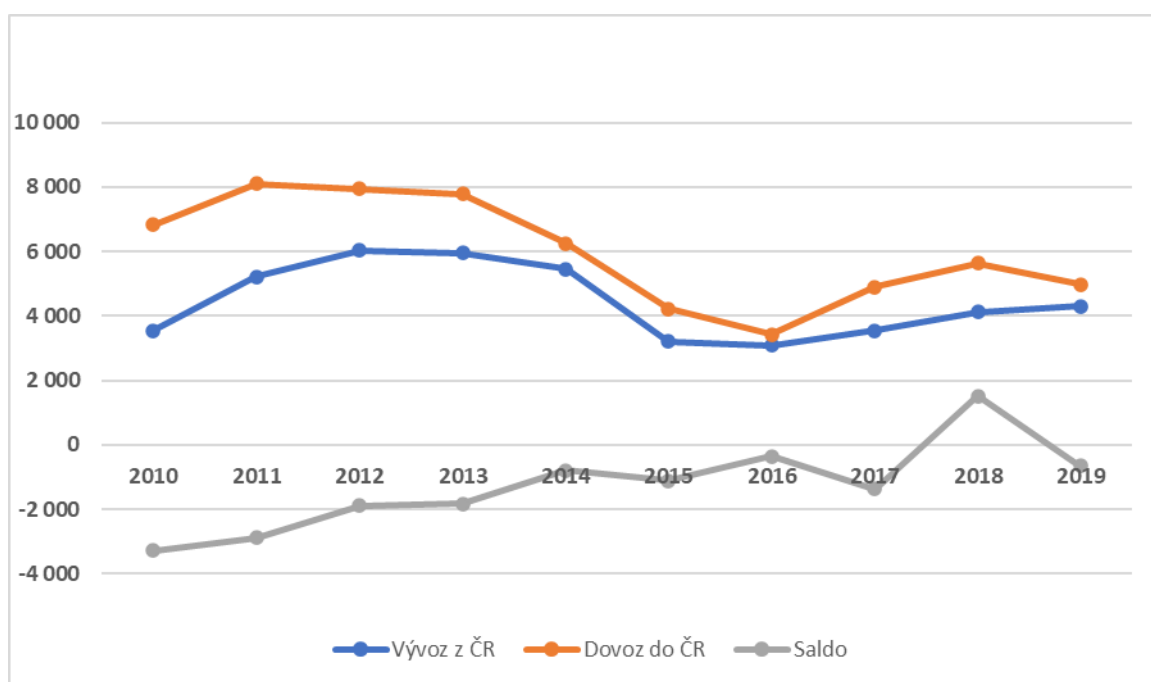
Nejmenší záporná jednotka obchodní bilance byla v roce 2016. Nejvyšší propad byl v roce 2010. Tento růst vyplynul z růstu cen energetických surovin (ropy a plynu), na něž připadalo více než 81 % ruského importu. Dodávky ropy vzrostly hodnotově (v USD) o 21,9 %, z hlediska fyzických objemů se ovšem naopak snížily o 8,9 %. Dodávky plynu se zvýšily o 16,3 %, obdobně jako jeho fyzické objemy o 18,4 %.

Rusko si upevňuje pozici klíčového obchodního partnera ČR. Meziroční růst vzájemného obchodu proběhl od roku 2010 do 2013. Hloubka poklesu indikátorů rusko-českého obchodu se začala v roce 2016 snižovat a výsledky roku 2017 ukázaly nárůst

všech indikátorů, což bylo důsledkem jak procesů oživení ruské ekonomiky, tak i zlepšení situace na světových trzích a růstu dynamiky české ekonomiky.

Dynamika obrátu obchodu byla srovnatelná s tradičním kompenzačním růstem spojeným s procesem oživení po poklesu vzájemného obchodu mezi Českou republikou a Ruskem. Z hlediska absolutních ukazatelů se obchodní obrat vyrovnal úrovni před deseti lety. Procesy obnovy ovlivnily ve větší míře ruský dovoz do České republiky než český vývoz: problémy ruské ekonomiky, vývozní priority České republiky a pokračující sankce předurčují nemožnost rychlého oživení ruského dovozu z České republiky. Dynamika exportních dodávek České republiky do Ruské federace po celé 21. století, s výjimkou čtyř let, měla vysokou míru růstu. Ukazatele z let 2018–2019 svědčí o návratu k tradiční dynamice: rychlejšímu oživení českého vývozu se sníženou dynamikou dovozu.

Graf 5: Bilance vzájemné obchodní výměny za posledních 10 let (v tis. USD)

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní zpravování, 2019

5.2 Teritoriální struktura vzájemného obchodu

V další části byla provedena analýza teritoriální struktury vzájemného obchodu mezi Českou republikou a Ruskem v letech 2010-2019.

Tabulka 2: Rusko a Česko ve vzájemném zahraničním obchodu

Rok	Vývoz				Dovoz			
	ČR do RF		RF do ČR		ČR do RF		RF do ČR	
	Pořadí	Podíl v %	Pořadí	Podíl v %	Pořadí	Podíl v %	Pořadí	Podíl v %
2010	9	2,7	19	1,4	4	5,4	20	1,3
2011	8	3,1	17	1,4	3	5,5	18	1,5
2012	6	3,9	17	1,5	4	5,3	17	1,6
2013	7	3,7	24	1,1	5	5,4	16	1,7
2014	8	3,1	21	1,0	5	4,1	14	1,7
2015	13	2,0	21	0,9	7	3,0	16	1,6
2016	13	1,9	23	0,9	11	2,4	14	1,7
2017	13	1,9	20	1,1	8	3,1	15	1,6
2018	15	2,1	22	1,1	9	3,0	15	1,5
2019	11	2,2	20	1,2	8	3,2	18	1,6

Zdroj: ČSÚ; vlastní zpracování

Rusko-české obchodní vztahy nejsou stabilní, podléhají vlivu vnějších a vnitřních faktorů a mají globální i regionální charakter. S poklesem vzájemného obchodu došlo v letech 2012–2013 ke zpomalení české ekonomiky. Od roku 2014 byly na Ruskou federaci uvaleny sankce. Během sankcí nedošlo k žádné zásadní změně v obchodování mezi oběma zeměmi. Česká republika zůstala partnerem na úrovni druhé nebo třetí desítky a Rusko na úrovni první nebo druhé desítky. Ve skutečnosti došlo do roku 2018 ke ztrátě úspěchů při zlepšování pozice Ruska v českém sektoru zahraničního obchodu. Pozitivní posuny lze zaznamenat pouze v roli České republiky v ruském dovozu. Kromě sankcí došlo také k poklesu světových cen energetických surovin, které tvoří hlavní dovážené zboží z RF. Udržování těchto klíčových faktorů vedlo k poklesu ruského podílu na českém dovozu v letech 2015–2016, a odchodu z deseti nejlepších dovozních partnerů v roce 2016. Rusko ztratilo Itálii, Nizozemsko, Francii a Rakousko.

Výsledky roku 2019 ukázaly změnu situace k lepšímu, obnovení ruských pozic však bude pravděpodobně trvat déle než jeden rok. Klíčovými dovozními partnery pro Českou republiku zůstanou Německo, Čína a země střední a východní Evropy.

V roce 2014 „utrpěly“ také ruské vývozní pozice. Kvůli sankčním podmínkám přispělo ke zhoršení situace oslabení rublu a celková ekonomická situace v ruské ekonomice. V důsledku exportních dodávek se podíl Ruska na českém exportu snížil na úroveň roku 2011. V roce 2014 se Rusko podle tohoto indikátoru dostalo za Itálii a v následujících letech Belgie, Španělsko a Nizozemsko, což zajistilo dominanci výhradně evropských států v první desítku exportních partnerských zemí. Před krizovými

podmínkami roku 2014 byla Ruská federace jediným nečlenským státem EU, který byl jedním z hlavních cílů českého vývozu. Na českém vývozu mimo EU se podílel asi 20 %. V současné době ji překonaly dokonce i Spojené státy, při zachování nejsilnějších pozic Německa a Slovenska. V roce 2019 směřovalo do Ruska pouze asi 12 % českého vývozu mimo EU.

5.3 Komoditní struktura vzájemného obchodu

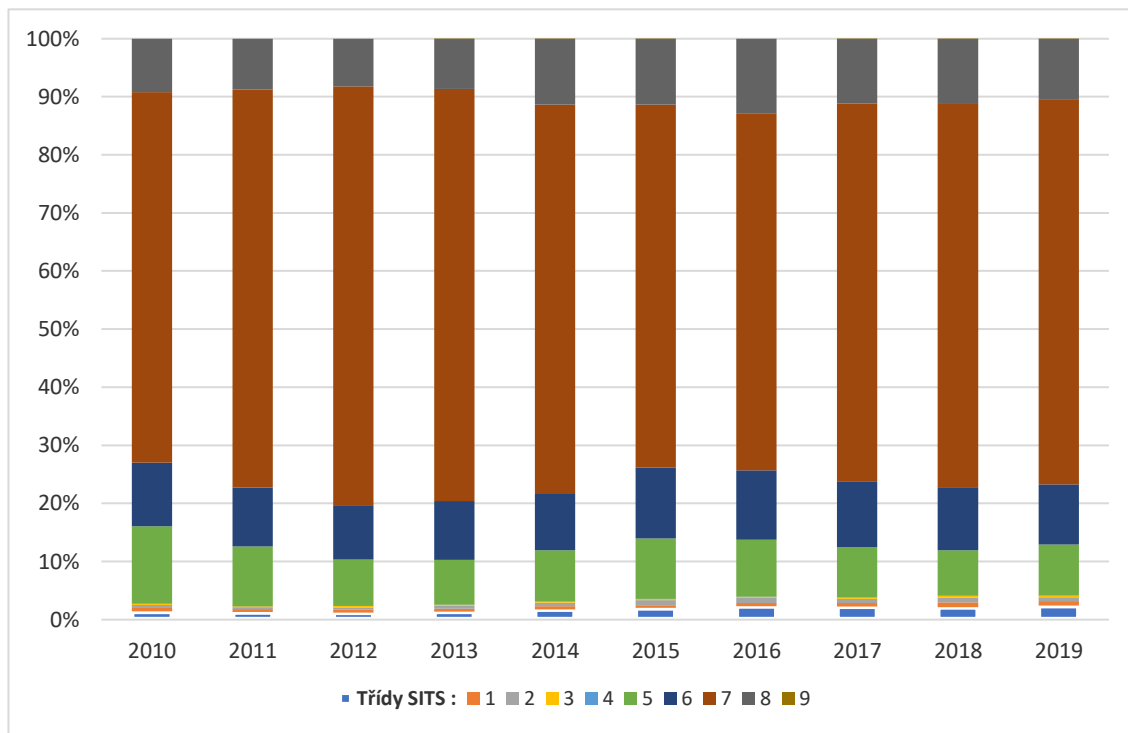
Dále byla provedena analýza komoditní struktury vzájemného obchodu mezi Českou republikou a Ruskem v letech 2010-2019 na základě Mezinárodní standardní klasifikace zboží (SITC).

5.3.1 Export do Ruska

Růst vývozu do Ruska byl v letech 2010 až 2013 zaznamenán u všech jednotlivých tříd klasifikace SITC, což bylo zjištěno vypočtením prvním absolutních diferencí, které jsou uvedeny v příloze č. 7 a příloze č. 8.

V důsledku ekonomické války v roce 2014–2015 mezi západními zeměmi a Ruskem se očekával v několika zemích velký pokles vývozu, včetně České republiky. Jelikož sankce přišly v době, kdy export do Ruska rostl a země se tak stala nejdůležitějším mimo unijním partnerem ČR, mnoho odborníků se bálo negativních dopadů na českou ekonomiku. Export do Ruska po zavedení sankcí sice poklesl z 5 459,62 na 3 202,68 mld. USD. Od roku 2016 však vývoz začal růst a v roce 2019 činí 4 304,27 miliony USD.

Graf 6: Komoditní struktura vývozu ČR do Ruska v letech 2010–2019 (dle SITC)

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Podle grafu č. 6 lze vidět, že na prvním místě vývozu deseti let jsou **SITC 7 – stroje a dopravní prostředky**, které zaujímají dvě třetiny celkového vývozu v ceně 29 837,77 mil. USD, dále nevelkou složkou jsou skupiny **SITC 6 – polotovary a materiály** a **SITC – 8 průmyslové spotřební zboží**, celkem jejich vývoz činí 28 % v ceně 9 134,82 mil. USD.

Na základě přílohy č. 7 je vytvořena tabulka č. 3, která uvádí průměrné tempo růstu u této skupiny zboží. V tabulce č. 3 je znázorněn vývoj dovozu z Česka za analyzované období a ze všech komodit zde byly vybrány ty nejvýznamnější. Potom byly vypočítány tempa růstu a největšího dosáhla kategorie „Průmyslové spotřební zboží“.

Největší podskupinou je 89 – různé výrobky, které tvoří zhruba polovinu vývozu této skupiny. Od roku 2010 dominuje položka 894 – dětské kočárky, hračky, hry a sportovní potřeby. Dalšími důležitými podskupinami jsou 81 – prefabrikované budovy, výrobky zdravotnické, instalační a 87 – odborné, vědecké a řídicí přístroje a zařízení.

Tabulka 3: Vývoj vývozu z ČR s vybranými komoditami za období 2010-2019 (v mil. USD)

Rok	Chemikálie a příbuzné výrobky	Polotovary a materiály	Stroje a dopravní prostředky	Průmyslové spotřební zboží
2010	471 194	387 556	2 255 456	324 927
2011	536 760	527 935	3 578 131	456 988
2012	481 966	565 767	4 351 666	495 326
2013	456 884	601 244	4 217 390	514 099
2014	479 106	529 028	3 659 331	621 123
2015	334 287	390 873	2 001 096	362 900
2016	301 805	368 532	1 892 082	394 863
2017	304 415	398 185	2 304 445	396 306
2018	321 920	441 736	2 722 673	463 460
2019	375 658	445 407	2 855 500	448 563
Tempo růstu	0,975	1,016	1,027	1,036

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

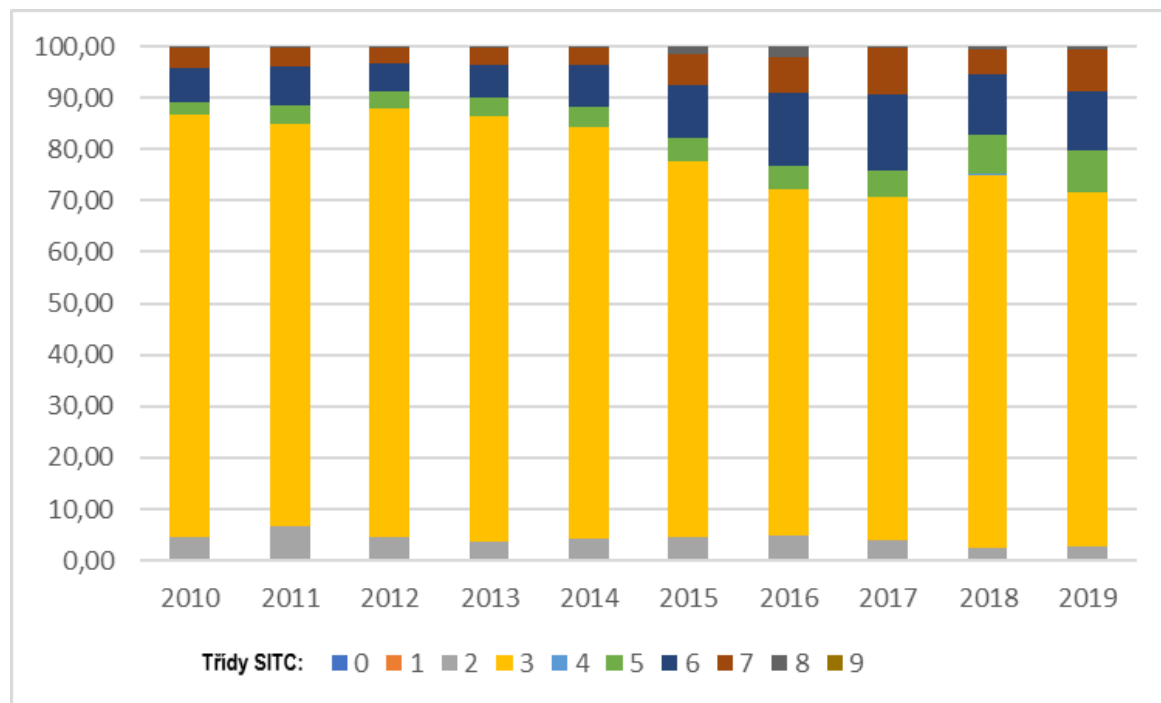
5.3.2 Import do České republiky

Ruské dodávky do České republiky se zásadně liší od českého dovozu. Česká republika nakupuje stroje a zařízení i průmyslové zboží. Ruský vývoz je založen na minerálním palivu, z něhož je dodáváno asi 69 %. Podle výsledků roku 2014 se struktura českého dovozu z Ruska ve srovnání se strukturou vývozu změnila v menší míře, i když později se výrazně změnila struktura ruských dodávek. V roce 2014 dodávky minerálních paliv v hodnotovém vyjádření vykazaly mírný pokles ropy na pozadí poklesu v posledních letech a prudkého poklesu zemního plynu při stabilních dodávkách. Cenový faktor vedl v následujících letech k jednomu z nejnižších ukazatelů podílu minerálních paliv ve struktuře českého dovozu z Ruska. Tyto produkty však zůstanou klíčovou položkou českého dovozu – Rusko poskytuje o něco méně než 50 % energetických potřeb České republiky a v budoucnu neexistuje žádná alternativa k ruské roli. S největší pravděpodobností se podíl minerálních paliv začne obnovovat již podle výsledků roku 2020. Kromě toho se významné změny dotkly průmyslového zboží a strojů a zařízení. Již v roce 2014 se zvýšil podíl průmyslového zboží, a to zejména v důsledku nárůstu nabídky neželezných kovů a průmyslového kaučuku, který trval tři roky před zavedením sankcí při prudkém poklesu dodávek železa a oceli. V následujících letech pokračoval podíl průmyslového zboží na

celkové struktúre dovozu z Ruské federace na základě nabídky litiny, oceli a neželezných kovů s ohledem na růst cen na řadě trhů s řadou kovů. Strojírenské výrobky se staly jedním z nejvíce „postižených“ událostmi roku 2014 v rámci českého dovozu. Dodávky energetických zařízení jako klíčového produktu v tomto odvětví tak poklesly o více než 20 %. Zároveň v roce 2014 pokračoval pokles nákupů elektrotechnického zboží v České republice. V následujících letech se potřeba energetických zařízení obnovila, avšak bilance roku 2017 byla výsledkem zvýšených dodávek dopravního inženýrství – automobily z továren Kaluga a Nižnij Novgorod byly do České republiky expedovány, aby uspokojily evropskou poptávku. Jednalo se však o dočasný růst, jehož dynamika pravděpodobně nebude zachována, což povede k návratu sníženého podílu strojírenských výrobků na ruském vývozu do České republiky.

Nové politické a ekonomické podmínky v roce 2014 a v příštích dvou letech také vedly k mírnému poklesu celkového podílu pěti hlavních dovozních odvětví, který v roce 2016 dosáhl 97,5 %. To naznačuje určitou diverzifikaci ruských dodávek do České republiky v prvních třech letech sankcí. Výsledky roku 2017 však již ukázaly oživení předchozích 99 %.

Graf 7: Komoditní struktura importu ČR z Ruska v letech 2009–2018 (dle SITC)

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Z grafu č. 7 vyplývá, že na prvním místě dovozu během deseti let z Ruska do ČR je č. 3 – minerální paliva a maziva, která se na importu podílí 69 % za rok 2019. I hodnotově

se dovezlo produktů za 3 453,51 mil. USD. Druhá významná skupina dovozu je č. 6 – polotovary a materiály a činí 11 %, dále pak č. 7 – stroje a dopravní prostředky činí 8 %.

V tabulce č. 4 se nachází vývoj dovozu z Ruska za analyzované období a byly zde vybrány nejvýznamnější komodity. Potom byly vypočítány tempa růstu a největšího dosáhla kategorie „Chemikálie“. Dominující podskupinou jsou 52 – anorganické chemikálie, představující v průměru přes 60 % dovozu všech chemických výrobků.

Tabulka 4: Vývoj dovozu z Ruska s vybranými komoditami za období 2010-2019 (v mil. USD)

Rok	Minerální paliva	Chemikálie	Tržní výrobky	Stroje a přepravní zařízení
2010	5 596 565	160 782	459 017	263 197
2011	6 334 718	297 983	601 578	297 489
2012	6 622 214	249 215	430 383	252 494
2013	6 431 418	281 560	500 097	255 988
2014	5 001 290	258 089	499 469	204 744
2015	3 080 819	185 345	443 301	250 536
2016	2 313 109	148 887	491 704	239 387
2017	3 324 328	247 870	735 366	448 258
2018	4 247 978	446 795	698 354	384 821
2019	3 453 507	410 766	564 023	416 927
Tempo růstu	0,948	1,11	1,023	1,052

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

5.4 Elementární charakteristiky vývoje

Podle tabulky č. 5 lze vidět záporné absolutní přírůstky a velké meziroční rozdíly ve vývozu. V roce 2011 byl největší nárůst vývozu o 47,6 %. Záporný přírůstek, tedy úbytek objemu celkového vývozu, byl od 2013–2016, v tu dobu byly zavedeny sankce. V období od 2010 až 2019 průměr celkového vývozu do Ruska byl 4 444 mil. USD.

V roce 2017 byl zaregistrován největší přírůstek u dovozu, kde se celkový dovoz oproti minulému roku zvýšil o 45,1 %, ale stejně jako u vývozu se situace opakuje kvůli sankcím mezi Ruskem a Evropskou unií. Průměr celkového dovozu z Ruska v období od 2010 až 2019 činí 6 038 mil. USD.

Tabulka 5: Elementární charakteristiky vývozu a dovozu (v mil. USD)

Rok	Vývoz	Meziroční změna v (%)	Absolutní přírůstky	Dovoz	Meziroční změna v (%)	Absolutní přírůstky	Vyvoz/Dovoz (%)
2010	3 535	-	-	6 822	-	-	52
2011	5 220	47,6	1 685	8 103	18,7	1 281	64
2012	6 035	15,6	815	7 935	-2,1	-168	76
2013	5 943	-1,6	-92	7 774	-2,1	-161	76
2014	5 460	-8,2	-483	6 262	-19,5	-1 512	87
2015	3 203	-42,4	-2 257	4 210	-32,8	-2 052	76
2016	3 079	-3,9	-124	3 428	-19,6	-782	90
2017	3 540	14,9	461	4 976	45,1	1 548	71
2018	4 120	16,3	580	5 851	17,6	875	70
2019	4 304	4,5	184	5 018	14,3	-833	86
Průměr	4 444	4,8	85,4	6 038	2,2	-200	74,8
Průměrný koeficient růstu vývozu 1.021							
Průměrný koeficient růstu dovozu 0.966							

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

5.4.1 Predikce budoucího vývoje s Ruskem

Pro predikci budoucího vývoje vývozu a dovozu mezi Českou republikou a Ruskem byla na základě indexů determinace zvolena vhodná trendová funkce. Funkce, která má nejvyšší koeficient spolehlivosti, bude sloužit k predikci vývozu a dovozu na další období.

Podle získaných rovnic trendu a koeficientu spolehlivosti (tabulka č. 6) bude použita trendová funkce kvadratická.

Tabulka 6: Trendové rovnice a indexy determinace

Vývoz z ČR			
	Lineární	Kvadratický	Exponenciální
Rovnice	$Y' = 5247,3 - 146,08t$	$Y' = 4782,4 + 86,38t - 21,133t^2$	$Y' = 4868,2t^{-0,08}$
I^2	0,152	0,1723	0,0523
Dovoz do ČR			
Rovnice	$Y' = 8100,7 - 375,06t$	$Y' = 8979,3 - 814,35t - 39,936t^2$	$Y' = 8451,6t^{-0,246}$
I^2	0,4856	0,5208	0,3905

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Odhadové hodnoty budoucího vývoje vývozu a dovozu mezi Českem a Ruskem v letech 2020–2022 jsou uvedeny v tabulce č. 7. Kvadratický trend, který byl použit k predikci a popisuje vývoj vývozu do Ruska, má index determinace 0,17. Vývoj agrárního vývozu je tedy se 17 % popsán zvolenou funkcí. Kvadratický trend popisuje vývoj dovozu

do Česka z 52 %. Odhad predikce vývozu a dovozu do Česka vykazuje rostoucí trend v dalších třech letech.

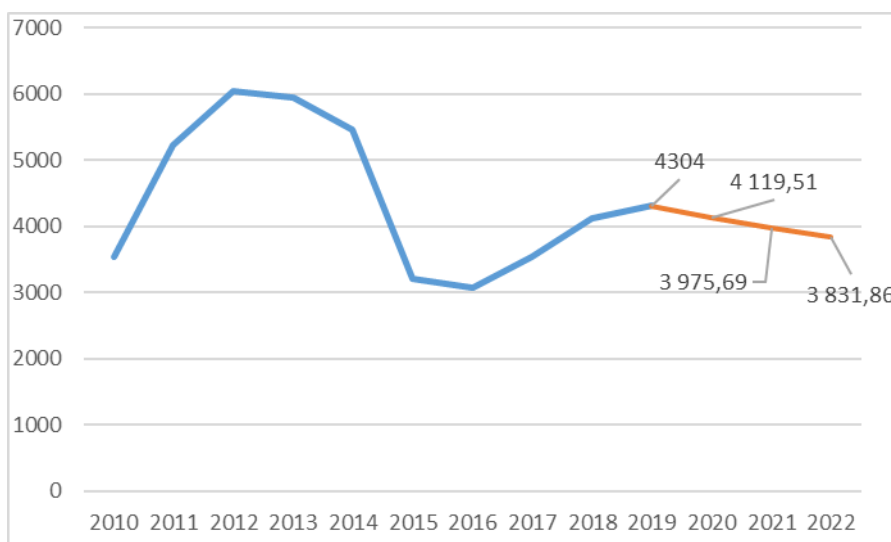
Tabulka 7: Predikce budoucího vývoje vývozu a dovozu mezi Českem a Ruskem v letech 2020-2022 (v mil. USD)

	Vývoz	Dovoz
Rok	Bodová předpověď	Bodová předpověď
2020	4 119,51	4 676,35
2021	3 975,69	4 303,07
2022	3 831,86	3 929,78

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

V grafu č. 8 je znázorněna bodová prognóza a můžeme konstatovat, že budoucí predikce vývozu do Ruska vykazuje klesající tendenci a odhadové hodnoty představují nejvyšší hodnotu vývozu za sledované období.

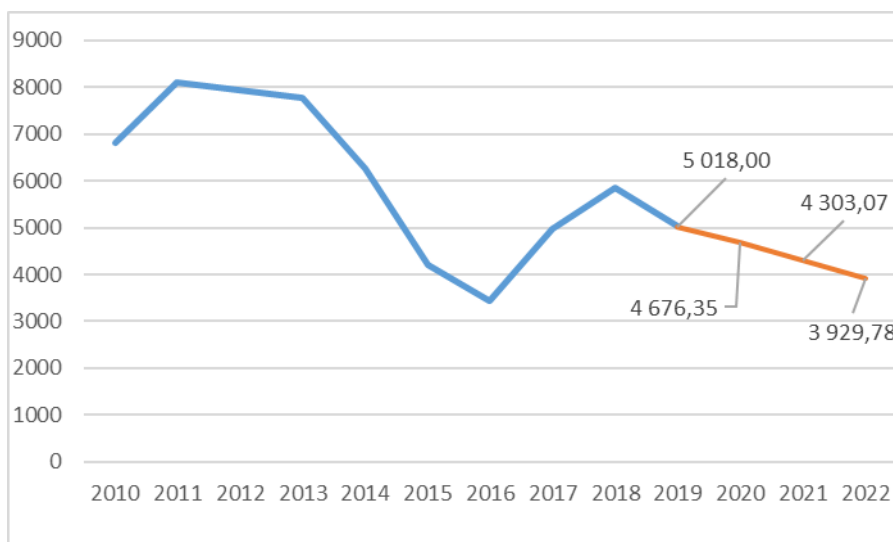
Graf 8: Predikce vývozu do Ruska (v mil. USD)

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Podle grafu č. 9 můžeme konstatovat, že budoucí predikce dovozu z Ruska vykazuje rovněž klesající tendenci a hodnoty odhadu by se měly přiblížit k hodnotám dovozu v roce 2016–2017.

Graf 9: Predikce agrárního dovozu z Ruska (v mil. USD)

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Podle získaných odhadovaných hodnot budoucího vývoje obchodu mezi Českem a Ruskem na období 2020–2022 dojde k poklesu objemu u sledovaných ukazatelů.

5.5 Perspektivy obchodní spolupráce Česka a Ruska

V této části je provedena SWOT analýza obou zemí. Silné stránky jedné země značí určitou výhodu a perspektivnost pro druhou zemi a její slabé stránky jsou nevýhodou. Příležitosti, budou-li správně využity, mohou přinést lepší uplatnění se na trhu druhé země a pohrůžky naopak představují překážky a problémy. SWOT analýza je provedena na základě informací, uvedených v této práci, a vlastního zamyšlení a analýzy. Kromě SWOT analýzy přináší tato kapitola i nástin možné budoucí obchodní spolupráce České republiky a Ruské federace, a to prostřednictvím několika příležitostí a perspektivních oborů vzájemné spolupráce.

SWOT analýza ruského trhu z pohledu České republiky

Silné stránky

- Teritoriálně a historicky blízký obchodní partner s rostoucí ekonomikou:
 - Česká republika je v důsledku historických vazeb a současné stability a prosperity ekonomiky pro Rusko spolehlivým partnerem.
- Strategická geografická pozice ve středu Evropy:

- Společné hranice s Německem, důležitým obchodním partnerem Česka i Ruska, předpokládají např. možnost propojit obchodování přes Německo.
- Efektivní a moderní průmyslová výroba, především strojírenství:
 - O výrobky českého průmyslu je zásluhou jejich dobré pověsti v Rusku zájem, v automobilovém průmyslu mají velký úspěch např. automobily Škoda.

Slabé stránky

- Nedostatečně efektivní bankovní sektor:
 - Neochota bank poskytovat investiční kapitál.
- Rozdíly v aplikaci zákonných norem, pravidel, předpisů a standardů:
 - Tyto skutečnosti mohou odradit ruské firmy od zahájení podnikání.
- Nedostatečná efektivní úroveň technické infrastruktury:
 - Česko se potýká s nedostatečnou kvalitou dopravní infrastruktury a omezenou dostupností datových služeb.

Příležitosti

- Rychlý rozvoj dopravní infrastruktury:
 - Hustota dopravních sítí je sice vysoká, ale problém je v jejich kvalitě – příležitostí pro navýšení objemů přepravy a usnadnění obchodu je výstavba vysokorychlostních železničních koridorů a dostavění dálniční sítě.
- Dynamický růst spotřebitelské poptávky:
 - Růst domácí poptávky zatěžuje růst dovozů, což může být plusem pro ruské vývozce.

Hrozby

- Nízká úroveň nezaměstnanosti:
 - Extrémně nízká nezaměstnanost a nedostatek pracovní síly je na jedné straně nevýhodou pro ruské firmy, jež by chtěly rozjet podnikání na českém trhu a na druhé straně i pro ruské vývozce, kteří mohou přijít o část svých zakázek kvůli omezování výroby českých podniků.

- Rychlé snižování počtu odborně vyučených pracovníků:
 - V Česku roste počet vysokoškolsky vzdělaných lidí a v důsledku toho ubývá dobře vyučených pracovníků v zemědělství, řemeslech a jiných tradičních odvětvích, kde není zapotřebí vysokoškolského vzdělání.

6 Závěr

Česko-ruské obchodní a ekonomické vztahy mají dlouhou historii. Česká republika je malý stát s nepříliš otevřenou ekonomikou se silným industriálním základem. Ruská federace je obrovský stát s velkou ekonomikou, ale silně závislou na vývozu nerostného bohatství a surovin. Obě země se liší v několika aspektech, kterými jsou: obchodní spolupráce mezi státy, šířka a velikost trhu, produktivita práce a rozvoj hospodářství.

Jedním z hlavních cílů bakalářské práce bylo analyzovat vzájemný obchod České republiky s Ruskou federací v oblasti exportu a importu zboží. Hodnoty ukazatelů exportu a importu jsou roční a byly vypočítány v běžných cenách. Zahraniční obchod České republiky a Ruska byl sledován od roku 2010, dále byly probrány sankce v roce 2014, které způsobily značný pokles vzájemné obchodní výměny.

Z provedených analýz vyplývá, že základní makroekonomické ukazatele nejsou ve vzájemné návaznosti. HDP na jednoho obyvatele, nezaměstnanost i míra inflace vykazují, že Ruská federace má během sledovaného období horší ukazatele než Česká republika. V roce 2019 činila míra nezaměstnanosti v České republice 2,3 %, což je ve srovnání s Ruskem velmi nízké procento. Postupné snižování nezaměstnanosti a naplňování výrobní kapacity jen potvrzuje předpokládaný problém nastíněný v úvodu práce.

Rusko-české vztahy tak přetrvávají s charakteristickým zachováním asymetrických vztahů jak z hlediska objemů, tak jejich struktury. V tomto smyslu je Česká republika typický evropský partner Ruska dodávající na svůj trh strojírenské výrobky a další průmyslové zboží a přijímající palivo a ropu. V roce 2010 se do České republiky dováželo nejvíce paliva – asi 82 %. Zcela logicky jsou nejvíce zastoupenými podskupinami 33 – ropa, ropné výrobky a příbuzné materiály a 34 – topný plyn, zemní i průmyslově vyráběný. Následují tržní výrobky s 6,7 %, největšími podskupinami jsou zde 67 – železo a ocel a 68 – neželezné kovy. Třetí pozici zaujímají surové materiály s 4,6 %, z hlediska struktury má největší zastoupení (okolo 50 %) podskupina 28 – rudy kovů a kovový odpad, jejíž nejvýznamnější položkou jsou 2 816 – aglomeráty železné rudy, což jen potvrzuje průmyslové zaměření České republiky. Druhou podstatnou podskupinou importu je 23 – surový kaučuk (vč. syntetického a regenerovaného), především tedy kaučuk syntetický. Nejméně se naopak dováží podskupina 26 – textilní vlákna a jejich odpad. K roku 2018 zahraniční obchod posílil, díky přiměřenému růstu ruské ekonomiky se zlepšil export, zvýšila se cena ropy a kurz rublu se stal vhodným pro import. Záporná obchodní bilance

trvala dlouho do roku 2018 a vyplývala z komoditní struktury obchodu. V roce 2019 zůstalo na první pozici palivo, ale s poklesem o 19 % (69 %). Druhou pozici si udržely tržní výrobky s 11,2 % – poptávka po této kategorii se téměř zdvojnásobila. V roce 2019 se na třetím místě z hlediska dovozu umístily stroje s 8,3 %. V dovozu této skupiny dominuje podskupina 71 – stroje a zařízení k výrobě energie. Hlavní importní položkou jsou 7 187 – jaderné reaktory a jejich díly, palivové články, tyče. Druhou nejdůležitější podskupinou jsou 77 – elektrická zařízení, přístroje a spotřebiče.

Z pohledu Ruska není Česká republika jeho hlavním partnerem. RF nemá velký domácí trh, nadměrné preferenční podmínky proniknutí na svůj trh nebo jakékoli jiné jedinečné zdroje. Česká republika „prohrává“ se zeměmi SNS v rozvojových příležitostech ekonomických vztahů, má však své výhody, o které má ruská strana zájem.

Určitá zlepšení v této situaci byla pozorována v některých obdobích minulého desetiletí, ale netrvala příliš dlouho. Po celou sledovanou dobu převyšuje dovoz do ČR hodnota vývozu. Hodnoty exportu a importu měly do roku 2013 rostoucí tendenci, ale od roku 2014–2015 prudce klesly. Jedním z důvodů jsou sankce. Podmínky sankcí zanechaly vážný otisk na interakci těchto dvou zemí, ale nebyly to jediné faktory. Negativní tendence byly pozorovány kvůli problémům v samotné ruské ekonomice, změnám ve světě, konjunkturu na některých trzích se zbožím a z jiných důvodů. První příznaky oživení se objevily v roce 2017, ale dlouhodobá povaha tohoto trendu není jasná. Trendy vývoje ruské ekonomiky umožňují předpokládat, že kardinální transformace směrem k vyváženějšímu vztahu s Českou republikou v příštích obdobích nenastane, a naopak bude probíhat pokles exportu i importu. Přes obtížnou ekonomickou situaci mají české společnosti dobré příležitosti k prodeji vlastních produktů. Hlavní výhodou ruského trhu je nenasycenost a nízká konkurence. Na druhé straně v Ruské federaci začíná růst poptávka po zboží s vyšší přidanou hodnotou a vyšším podílem vyspělých technologií, které Rusko samo nedokáže uspokojit. Co se týče platnosti sankcí, prozatím nic nenasvědčuje, že by mělo dojít k jejich zrušení, a tak bude pravděpodobně česko-ruský obchod ještě nějakou dobu fungovat v omezené míře.

7 Přílohy

Příloha 1: Struktura zboží zahraničního obchodu ČR v roce 2019 (vývoz).....	52
Příloha 2: Struktura zboží zahraničního obchodu RF v roce 2019 (vývoz).....	52
Příloha 3: Struktura zboží zahraničního obchodu ČR v roce 2019 (dovoz).....	53
Příloha 4: Struktura zboží zahraničního obchodu RF v roce 2019 (dovoz).....	53
Příloha 5: Hlavní zahraniční obchodní partneři České republiky v r. 2019	54
Příloha 6: Bilance vzájemné obchodní výměny za posledních 10 let (mil. USD).....	54
Příloha 7: Komoditní struktura vývozu ČR do Ruska v letech 2010–2019 v mil. dolaru (dle SITC)	55
Příloha 8: Komoditní struktura vývozu ČR do Ruska v letech 2010–2019 v procentech (%) (dle SITC)	55
Příloha 9: Komoditní struktura vývozu z Ruska do ČR v letech 2010–2019 v mil. dolaru (dle SITC)	56
Příloha 10: Komoditní struktura vývozu z Ruska do ČR v letech 2010–2019 v procentech (%) (dle SITC)	56

Příloha 1: Struktura zboží zahraničního obchodu ČR v roce 2019 (vývoz)

Třídy SITC	2019	
	mil. Kč	%
Celkový zahraniční obchod ČR	3 825 121	100,0
0 Potraviny a živá zvířata	115 849	3,0
1 Nápoje a tabák	29 815	0,8
2 Suroviny nepoživatelné, bez paliv	82 318	2,2
3 Minerální paliva, mazadla a příbuzné materiály	70 775	1,9
4 Živočišné a rostlinné oleje a tuky	7 364	0,2
5 Chemikálie	248 992	6,5
6 Tržní výrobky tříděné hlavně dle druhu a materiálu	552 526	14,4
7 Stroje a přepravní zařízení	2 254 444	58,9
8 Různé průmyslové výrobky	450 684	11,8
9 Nespecifikováno	12 356	0,3

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha 2: Struktura zboží zahraničního obchodu RF v roce 2019 (vývoz)

Třídy SITS	2019	
	mil. USD	%
Celkový zahraniční obchod ČR	422 777	100,0
0 Potraviny a živá zvířata	20 716	4,9
1 Nápoje a tabák	8 878	2,1
2 Suroviny nepoživatelné, bez paliv	33 399	7,9
3 Minerální paliva, mazadla a příbuzné materiály	262 545	62,1
4 Živočišné a rostlinné oleje a tuky	2 114	0,5
5 Chemikálie	27 058	6,4
6 Tržní výrobky tříděné hlavně dle druhu a materiálu	29 172	6,9
7 Stroje a přepravní zařízení	27 481	6,5
8 Různé průmyslové výrobky	9 301	2,2
9 Nespecifikováno	2 114	0,5

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha 3: Struktura zboží zahraničního obchodu ČR v roce 2019 (dovoz)

Třídy SITS	2019	
	mil.Kč	%
Celkový zahraniční obchod ČR	3 395 761	100,0
0 Potraviny a živá zvířata	154 201	4,5
1 Nápoje a tabák	26 566	0,8
2 Suroviny nepoživatelné, bez paliv	68 852	2,0
3 Minerální paliva, mazadla a příbuzné materiály	185 776	5,5
4 Živočišné a rostlinné oleje a tuky	5 488	0,2
5 Chemikálie	388 841	11,5
6 Tržní výrobky tříděné hlavně dle druhu a materiálu	547 911	16,1
7 Stroje a přepravní zařízení	1 607 096	47,3
8 Různé průmyslové výrobky	398 092	11,7
9 Nespecifikováno	12 938	0,4

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha 4: Struktura zboží zahraničního obchodu RF v roce 2019 (dovoz)

Třídy SITS	2019	
	mil.Kč	%
Celkový zahraniční obchod ČR	243 781	100,0
0 Potraviny a živá zvířata	29 741	12,2
1 Nápoje a tabák	5 119	2,1
2 Suroviny nepoživatelné, bez paliv	12 189	5
3 Minerální paliva, mazadla a příbuzné materiály	6 095	2,5
4 Živočišné a rostlinné oleje a tuky	2 444	6
5 Chemikálie	47 781	19,6
6 Tržní výrobky tříděné hlavně dle druhu a materiálu	9 508	3,9
7 Stroje a přepravní zařízení	112 627	46,2
8 Různé průmyslové výrobky	4 876	2
9 Nespecifikováno	3 657	1,5

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha 5: Hlavní zahraniční obchodní partneři České republiky v r. 2019

Země	Vývoz		Dovoz	
	mil. Kč	%	mil. Kč	%
Německo	1 217 578	31,8	846 958	24,9
Polsko	230 678	6,0	260 665	7,7
Čína	47 026	1,2	496 801	14,6
Slovensko	290 223	7,6	150 926	4,4
Francie	197 742	5,2	108 880	3,2
Itálie	147 348	3,9	140 741	4,1
Spojené království	174 998	4,6	56 945	1,7
Rakousko	165 414	4,3	95 514	2,8
Nizozemsko	143 598	3,8	98 348	2,9
Maďarsko	124 179	3,2	81 616	2,4
Ruská federace	81 651	2,1	94 538	2,8

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha 6: Bilance vzájemné obchodní výměny za posledních 10 let (mil. USD)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Vývoz z ČR	3 535	5 220	6 035	5 943	5 455	3 209	3 078	3 536	4 125	4 303
Dovoz do ČR	6 822	8 103	7 935	7 774	6 255	4 210	3 428	4 905	5 642	4 969
Obrat	10 357	13 323	13 970	13 716	11 710	7 413	6 506	8 441	9 768	9 272
Saldo obchodní bilance	-3 287	-2 887	-1899	-1831	-800	-1107	-350	-1369	1 517	-666

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha 7: Komoditní struktura vývozu ČR do Ruska v letech 2010–2019 v mil. dolaru (dle SITC)

Třídy SITC	Rok									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
0	49,78	67,09	72,01	81,04	96,36	64,01	71,28	79,42	88,56	102,75
1	25,11	26,47	28,44	29,80	29,07	15,39	16,57	21,41	34,05	33,90
2	13,21	16,85	22,35	27,77	31,88	26,81	26,13	25,16	32,10	27,42
3	8,12	9,98	17,37	14,10	13,32	7,08	6,83	9,96	15,49	14,89
4	0,06	0,05	0,44	0,48	0,35	0,22	0,21	0,22	0,03	0,03
5	471,19	536,76	481,97	456,88	479,11	334,29	301,81	304,42	321,92	375,66
6	387,56	527,94	565,77	601,24	529,03	390,87	368,53	398,19	441,74	445,41
7	2 255,46	3 578,13	4 351,67	4 217,39	3 659,33	2 001,10	1 892,08	2 304,45	2 722,67	2 855,50
8	324,93	456,99	495,33	514,10	621,12	362,90	394,86	396,31	463,46	448,56
9	0,00	0,00	0,00	0,02	0,06	0,03	0,00	0,08	0,08	0,16
Součet	3 535,41	5 220,25	6 035,32	5 942,82	5 459,62	3 202,68	3 078,30	3 539,60	4 120,11	4 304,27

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha 8: Komoditní struktura vývozu ČR do Ruska v letech 2010–2019 v procentech (%) (dle SITC)

Třídy SITS	Rok									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
0	1,41	1,29	1,19	1,36	1,76	2,00	2,32	2,24	2,15	2,39
1	0,71	0,51	0,47	0,50	0,53	0,48	0,54	0,60	0,83	0,79
2	0,37	0,32	0,37	0,47	0,58	0,84	0,85	0,71	0,78	0,64
3	0,23	0,19	0,29	0,24	0,24	0,22	0,22	0,28	0,38	0,35
4	0,00	0,00	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,00	0,00
5	13,33	10,28	7,99	7,69	8,78	10,4	9,80	8,60	7,81	8,73
6	10,96	10,11	9,37	10,12	9,7	12,2	12,0	11,2	10,7	10,35
7	63,80	68,54	72,10	70,97	67,0	62,5	61,5	65,1	66,1	66,34
8	9,19	8,75	8,21	8,65	11,4	11,3	12,8	11,2	11,2	10,42
9	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0	0,0	10,5	0,0	0,0	0,00

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha 9: Komoditní struktura vývozu z Ruska do ČR v letech 2010–2019 v mil. dolaru (dle SITC)

Třídy SITS	Rok									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
0	2,78	5,80	4,72	13,00	17,72	9,82	12,44	13,44	20,41	19,87
1	2,98	2,77	2,63	3,42	3,95	3,36	3,40	3,71	5,95	4,78
2	310,35	540,11	354,57	262,27	252,79	174,36	150,74	181,04	119,37	120,39
3	5 596,57	6 334,72	6 622,21	6 431,42	5 001,29	3 080,82	2 313,11	3 324,33	4 247,98	3 453,51
4	0,09	0,12	0,24	0,68	0,28	0,90	0,68	0,85	0,27	1,33
5	160,78	297,98	249,22	281,56	258,09	185,35	148,89	247,87	446,80	410,77
6	459,02	601,58	430,38	500,10	499,47	443,30	491,70	735,37	698,35	564,02
7	263,20	297,49	252,49	255,99	204,54	250,54	239,39	448,26	284,82	416,93
8	26,17	22,30	18,24	25,63	23,36	61,62	67,69	20,69	27,05	26,44
9	0,06	0,00	0,00	0,01	0,00	0,01	0,00	0,00	0,05	0,01
Součet	6 821,99	8 102,87	7 934,70	7 774,06	6 261,69	4 210,05	3 428,04	4 975,55	5 851,05	5 018,06

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha 10: Komoditní struktura vývozu z Ruska do ČR v letech 2010–2019 v procentech (%) (dle SITC)

Třída SITS	Rok									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
0	0,04	0,07	0,06	0,17	0,28	0,23	0,36	0,27	0,35	0,40
1	0,04	0,03	0,03	0,04	0,06	0,08	0,10	0,07	0,10	0,10
2	4,55	6,67	4,47	3,37	4,04	4,14	4,40	3,64	2,04	2,40
3	82,04	78,18	83,46	82,73	79,87	73,18	67,48	66,81	72,60	68,82
4	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,02	0,02	0,02	0,00	0,03
5	2,36	3,68	3,14	3,62	4,12	4,40	4,34	4,98	7,64	8,19
6	6,73	7,42	5,42	6,43	7,98	10,53	14,34	14,78	11,94	11,24
7	3,86	3,67	3,18	3,29	3,27	5,95	6,98	9,01	4,87	8,31
8	0,38	0,28	0,23	0,33	0,37	1,46	1,97	0,42	0,46	0,53
9	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0	0,0	10,5	0,0	0,0	0,00

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

8 Seznam použitých zdrojů:

Knižní zdroje

ABRAHÁM, M., HERZMANN, J., MINAŘÍK, B. 2003. *Statistika pro ekonomy*. Praha: Kamil Mařík – Professional Publishing. ISBN 80-86419-34-7.

ADAMOVICOVÁ, R. 1973. *Zahraniční obchod ČSSR se Sovětských svazů a jeho význam pro rozvoj národního hospodářství Československa*. Bratislava: Ediční středisko VŠE.

BENEŠ, V. a kol. 2004. *Zahraniční obchod*. Praha: Grada. ISBN 80-247-0558.

BRČAK, J., SEKERKA, B., STARÁ, D. 2014. *Makroekonomie-teorie a praxe*. Plzeň: Aleš Čenek. ISBN 978-80-7380-492-3.

BROWN, A. 2011. *Vzestup a pád komunismu*. Praha: JOTA. ISBN 978-80-7217-812-4.

FLOROVSKIJ, A. V. 1932. *Dějiny česko-ruských vztahů 1. díl*. Praha: autor neznámý.

FOJTÍKOVÁ, L. 2009. *Zahraničně obchodní politika ČR: historie a současnost (1945–2008)*. Praha: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-128-4.

ŠEDIVÝ, J. 1999. *Černínský palác v roce nula*. Praha: Ivo Železný. ISBN 80-237-3492-X.

JOVINSKA, K. 2019. *Statistická analýza vývoje agrárního zahraničního obchodu mezi Českou republikou a Polskem a jeho dlouhodobé tendence*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, Katedra statistiky. Bakalářská práce (Bc.). Vedoucí diplomové práce doc. Ing. Marie Prášilová, CSc.

JUREČKA, V. a kol. 2017. *Makroekonomie*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0251-8.

SAMUELSON, A. P., NORDHAUS, D. W. 1995. *Ekonometrie*. Praha: Nakladatelství Svoboda. ISBN 80-205-0494-X.

SVATOŠ, M. a kol. 2009. *Ekonomika agrárního sektoru*. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta. ISBN 978-80-247-2708-0.

HINDLS, R. *Statistika pro ekonomy*. 7. vyd. Praha: Professional Publishing, 2006. ISBN 80-86946-16-9

ARLT, J. a ARLTOVÁ, M. 2007. *Ekonomické časové řady*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 9788024713199.

ČERNOHLÁVKOVÁ, E., PLCHOVÁ, B., a kol. Zahraniční obchod. Praha: Bankovní institut, 2005. ISBN 80-7265-074-2.

Internetové zdroje

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: Zahraniční obchod. [online]. [cit. 2020-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz>

DELOITTE: Výhled české ekonomiky na rok 2018 [online]. (PDF). [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/cz/Documents/deloitte-analytics/Vyhled-ceske-ekonomiky-na-rok-2018.pdf>

SAMSONYAN, H.: Rusko jako strategický trh pro české exportéry a investory [online]. (PDF). [cit. 2020-03-01]. Dostupné z: <https://sev.vse.cz/pdfs/sev/2009/02/06.pdf>

MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU: Analýza vývoje ekonomiky ČR [online]. (PDF). [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: https://www.mpo.cz/assets/cz/rozcestnik/analyticke-materialy-a-statistiky/analyticke-materialy/2019/4/Analyza-vyvoje-ekonomiky-CR_duben-2019.pdf

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY: Mapa globálních oborových příležitosti [online]. (PDF). [cit. 2020-03-01]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/public/b0/33/e6/3044371_2026823_Mapa_sektorova_2019.pdf

ZASTUPITELSKÝ ÚŘAD ČR V MOSKVĚ: Souhrnná teritoriální informace Rusko [online]. (PDF). [cit. 2020-03-01]. Dostupné z: [http://publiccontent.sinpro.cz/PublicFiles/2019/06/10/Nahled%20STI%20\(PDF\)%20Rusko%20-%20Souhrnna%20teritorialni%20informace%20-%202019.143338210.pdf](http://publiccontent.sinpro.cz/PublicFiles/2019/06/10/Nahled%20STI%20(PDF)%20Rusko%20-%20Souhrnna%20teritorialni%20informace%20-%202019.143338210.pdf)

Федеральная единственная служба государственной статистики: РОССИЯ В ЦИФРАХ 2019 [online]. (PDF). [cit. 2020-03-01]. Dostupné z: https://www.gks.ru/free_doc/doc_2019/rusfig/rus19.pdf

Deloitte: Výhled české ekonomiky pro rok 2020: Nejistá sezóna [online]. (PDF). [cit. 2020-30-10]. Dostupné z: https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/cz/Documents/about-deloitte/vyhled_ceske_ekonomiky_2020.pdf